

b) I Z V J E Š Ć E

o provođenju preventivnih programa za suzbijanje ovisnosti tijekom 2003. godine u odgojno-obrazovnim ustanovama Grada Rijeke i osvrt na suradnju s lokalnom samoupravom

◆ UVOD

Primarna uloga svakog društva je da njeguje i štiti svoju djecu i mladež. Danas u Hrvatskoj alkohol i ilegalne droge predstavljaju prijetnju zdravlju i kvaliteti života mladih. Razarajuće djelovanje alkohola i drugih droga ne utječe samo na pojedinca koji uzima navedena sredstva, nego razara i ugrožava njegovu okolinu. Sve više prisutni u našim školama, alkohol i droge predstavljaju ozbiljan problem u našoj sredini, djelujući na slabiji uspjeh, lošiju motivaciju učenika, njihovo pamćenje, razmišljanje i općenito odgovorno ponašanje. Zlouporaba alkohola i droga jedan je od najčešćih uzroka poremećenog ponašanja mladih.

Dakle, korištenje sredstava ovisnosti ozbiljan je problem. Ono neposredno ugrožava zdravlje, psihičko i socijalno funkcioniranje pojedinca. Posljedice korištenja sredstava ovisnosti mogu biti tragične na osobnoj i društvenoj razini. Za mladu osobu u razvoju, korištenje duhana, alkohola i droga interferira s cjelokupnim tjelesnim i kognitivnim funkcioniranjem, najčešće snižava motivaciju i težnju za postignućima, doprinosi nepovoljnim emocionalnim stanjima, povećava rizike od bolesti, ozljeđivanja i smrti. Neposredno blokira osobni rast i razvoj psiholoških potencijala, te srozava kvalitetu života mlade osobe. Za društvenu zajednicu ova je pojava destruktivna, jer je neposredno povezana sa obrazovnim neuspjehom, maloljetnom delikvencijom, kriminalom, skupim zdravstvenim tretmanima. U odrasloj su dobi alkoholizam i korištenje droga faktori koji su najčešće povezani sa spolno prenosivim bolestima, AIDS-om, kriminalnim nasiljem, zlostavljanjem djece, neproduktivnošću i nezaposlenošću. Posljedice su nesposobnost preuzimanja odgovornosti za vlastiti život, ovisnost o drugima, niska radna produktivnost, veliki troškovi za liječenje i rehabilitaciju, gubici života, uništenje obitelji, slabljenje socijalnih veza u društvu općenito.

Stoga je u općem interesu uklanjanje ovih oblika ponašanja i sprečavanje njihovog širenja. Korištenje sredstava ovisnosti ima svoju psihološku, socijalnu, zdravstvenu, obrazovnu, ekonomsku i zakonsku dimenziju, te bi ga trebalo razmatrati iz ovih perspektiva

U Hrvatskoj se zapaža naglo povećanje uživanja sredstava ovisnosti kod mladih, droga se upotrebljava u sve mlađoj dobi, a znatno se skraćuje razdoblje od početka uzimanja blažih sredstava (marihuane) do prelaska na teže opijatske droge, posebno heroin. Narkomanija zadnjih godina planski obrađuje "tržište" koristeći situaciju u kojoj se nalaze mladi ljudi: regresija obitelji, ratne traume, teška gospodarstvena situacija, nezaposlenost, teškoće školovanja, osjećaj bespomoćnosti, sklop vrijednosnih orijentacija hedonističko – materijalističkog tipa, tradicionalna zatvorenost sredine i obitelji, te teškoće komuniciranja među generacijama, dosada, nezadovoljstvo, nedovoljno kvalitetne ponude zabave i rekreacije za mlade.

Istraživanja su pokazala da će rizik skretanja prema zlouporabi droga i ovisnosti kod svake pojedine osobe ovisiti o interakciji barem 3 čimbenika:

- a) kvaliteta obiteljskog i školskog odgoja
- b) karakteristike osobnosti individue (odnosno njegova psihobiološka dispozicija)
- c) okruženje u kojem mladi provode vrijeme izvan neposredne kontrole obitelji
(što prvenstveno podrazumijeva dostupnost droga, a u svezi s tim i brojnost konzumenata i ovisnika koji svojim ponašanjem, stilom života, načinom zabave, ali i na druge načine, vrše neposredan pritisak na pojedinca da im se priključi).

U odnosu na navedeno, najvažniji element učinkovite prevencije je odgoj, i to odgoj za zdravo, nerizično i društveno prihvatljivo ponašanje.

Da bi se postigli poželjni rezultati prevencije, odgoj bi trebao biti individualno prilagođen odgovor na međudnos spomenutih rizičnih čimbenika kojima je mlada osoba izložena.

Model primarne prevencije bolesti ovisnosti sadrži aspekte unapređenja svekolike kvalitete življenja ljudi. Pojavnost zlouporabe droga u našoj sredini još uvijek je takva da različiti društveni subjekti mogu na djelotvoran način zaštititi najveći dio mladih od rizika konzumiranja droga. U vezi s time najvažniju ulogu ima **obitelj**, čije su odgojne mogućnosti najveće. Drugi po važnosti činitelj je **škola**, koja preventivnim mjerama može učinkovito provoditi niz nespecifičnih i specifičnih aktivnosti. **Nespecifične aktivnosti** sve su one aktivnosti koje unapređuju kvalitetu življenja učenika, a odnose se kako na organiziranje slobodnog vremena (izvannastavne i izvanškolske aktivnosti) tako i na poticanje uspješnog roditeljstva, koje u harmoničnim bračnim odnosima omogućuje djeci i mladima izvršavanje svojih socijalnih uloga (ne samo uloge učenika nego i uloge člana obitelji, prijatelja, suradnika, itd.). **Specifičnim djelatnostima u školi** se u neposrednom radu s učenicima pridonosi smanjenju rizika eksperimentiranja s drogama. Uobičajeni specifični oblici odnose se na programe informiranja i educiranja učenika o drogama i svim aspektima uporabe sredstava ovisnost (duhan, alkohol, droge). Cilj nije samo povećanje znanja nego i utjecanje na stavove i ponašanja učenika u vezi sa spomenutim sredstvima. U novije vrijeme afirmirali su se programi učenja socijalnih vještina kojima se osnažuju učenici kako bi mogli pomoći sebi i drugima u različitim životnim situacijama. Ovim se aktivnostima uvježbavaju vještine donošenja odluka, kreativnog mišljenja, kvalitetne komunikacije i međuljudskih odnosa, rješavanje problema, proživljavanje emocija, kritičkog mišljenja, razvoja samopouzdanja, reagiranja u stresnim situacijama, traženja pomoći itd.

Školski preventivni programi (ŠPP) sadržavaju i posebne mjere usmjerene zaštititi posebno ugrožene populacije.

Dakle, različiti modeli prevencije naglašavaju pojedine aspekte prevencije, ali se u biti ti svi postupci svode na tri razmjerno široka područja djelovanja:

- a) edukacija mladih o drogi;
- b) razvoj socijalnih i biheviornalnih vještina. (Vještine značajne za "odupiranje" socijalnom pritisku grupe vršnjaka i nekim aspektima promidžbe nezdravog ponašanja kroz javne medije. Najvažnije je odbiti pritisak vršnjaka na pušenje.)
- c) široke zahvate u društvu. Prvenstveno se odnose na roditelje, škole, lokalne zajednice i sredstva javnog priopćavanja.

Primarna prevencija zlouporabe sredstava ovisnosti uključuje djelovanje u vrijeme dok problema ovisnosti nema i usmjerena je na podizanje kvalitete življenja mladih. To je razina na kojoj bi trebali djelovati relevantni činitelji društvene zajednice, a to znači obitelj, škola, crkva, sportske organizacije, kulturno umjetnička društva i sl. Kako su preventivni programi u obitelji, školi, društvenoj zajednici, najsnažnije oruđe borbe protiv zlouporabe droga mišljenje je Odjela gradske uprave za odgoj i školstvo da će uvidom u izvješća o provođenju preventivnih programa u odgojno-obrazovnim ustanovama imati sliku o njihovoj učinkovitosti. Naime, Gradsko vijeće

Grada Rijeke obvezalo je Odjel gradske uprave za odgoj i školstvo da u suradnji sa Odjelom gradske uprave za zdravstvo i socijalnu skrb "izradi i predloži cjeloviti Program borbe protiv ovisnosti za Grad Rijeku". Stoga se Odjel obratio svim odgojno-obrazovnim ustanovama na području Grada Rijeke sa zamolbom da nas izvijeste o radu i aktivnostima vezanim uz *školski preventivni program* koji su provodili u protekloj 2003. godini s ciljem suzbijanja ovisnosti učenika. Izvješća su sačinjena popunjavanjem ANKETNOG UPITNIKA O PROVOĐENJU ŠKOLSKOG PREVENTIVNOG PROGRAMA TIJEKOM 2003. GODINE. Odjel je prikupio izvješća iz 4 predškolske ustanove, 26 ustanova osnovnog školstva, 18 ustanova srednjeg školstva i 4 učenička doma. Svi prikupljeni podaci su obrađeni i koriste se za ovu objedinjenu informaciju.

Upitnikom se tražilo sljedeće podatke:

- tko je koordinator
- tko je izvođač preventivnog programa (PP-a)
- način na koji se u odgojno-obrazovnoj ustanovi provodi preventivni program
- broj održanih predavanja, radionica i nekih drugih oblika rada
- broj učenika, roditelja i učitelja (nastavnika i odgajatelja) koji su sudjelovali u programu
- procjene ustanova - kakva je atmosfera u školi vezana uz provođenje preventivnog programa, kako sudionici prihvaćaju spomenuti program, realizaciju općeg cilja programa, primjerenost sadržaja programa ciljnoj skupini, atraktivnost sadržaja programa i razumijevanje sadržaja programa ciljnoj skupini
- kako je program realiziran kroz aktivnosti s učiteljima, učenicima i roditeljima te koji su bili najčešći komentari sudionika, zapažanja izvođača i prijedlozi za eventualne izmjene ili dopune PP vezano za pojedine aktivnosti
- suradnja s drugim institucijama ili udrugama u provedbi programa
- probleme koji su se javili tijekom provedbe programa
- primjedbe i prijedlozi za nastavak rada.

Iz prikupljenih podataka željelo se:

- utvrditi kvalitetu provođenja preventivnih programa i njegovu kvantitetu kroz neke brojčane pokazatelje koji bi govorili u prilog kontinuiteta i kvantiteta pojedinih aktivnosti PP-a te uključenosti učitelja, nastavnika, odgajatelja, učenika i roditelja u ŠPP.

Važno je naglasiti da se dosadašnjim uvidom u preventivne programe odgojno-obrazovnih ustanova nije mogao steći dojam kakav je njihov kvantitet (koliki je broj učenika, roditelja i učitelja obuhvaćeno pojedinim aktivnostima, kojim brojem sati i sl.), a posebice kvalitet provedenog PP-a. Prilikom razmatranja o načinu dobivanja izvješća odgojno-obrazovnih ustanova kojim ćemo imati prilike steći uvid u kvalitetu i kvantitetu ŠPP-a rukovodili smo se nekim razmišljanjima iz literature i prakse, a to je da kvalitetno i kontinuirano provođenje ŠPP može znatno (i preko 30%) doprinijeti smanjenju konzumacije droga. S toga smo se odlučili za izvješća u obliku anketnog upitnika, a njihova zbirna obrada slijedi.

Prikupljeni podaci prikazani su tabelarno i grafički.

◆ **REZULTATI ANKETNOG UPITNIKA O PROVOĐENJU PREVENTIVNIH PROGRAMA TIJEKOM 2003. GODINE**

Pregledom programa i planova odgojno-obrazovnih ustanova Grada Rijeke možemo uočiti da su one slijedile Naputak Ministarstva prosvjete i športa o izradi školskih preventivnih programa kao sastavnog dijela Nacionalne strategije suzbijanja zlouporabe droga u Republici Hrvatskoj, a koju je Sabor RH prihvatio 6. ožujka 1996. godine, kao i Akcijski plan suzbijanja zlouporabe opojnih droga za 2003. godinu. Sve odgojno-obrazovne ustanove Grada Rijeke sačinile su PP i on je sastavni dio njihovih godišnjih planova i programa.

Preventivni programi primjenjuju se u svim odgojno-obrazovnim ustanovama na području grada Rijeke. Svaka odgojno-obrazovna ustanova ima donekle prilagođen, i stoga specifičan, preventivni program.

➤ **Način provođenja preventivnog programa odgojno-obrazovnih ustanova Grada Rijeke**

Izvođač preventivnog programa je u svim odgojno-obrazovnim ustanovama osoba zaposlena u školi/djelatnik škole, a tu ulogu vrše i vanjski suradnici izjasnile su se 1 predškolska ustanova, 4 osnovne škole i 3 srednje škole.

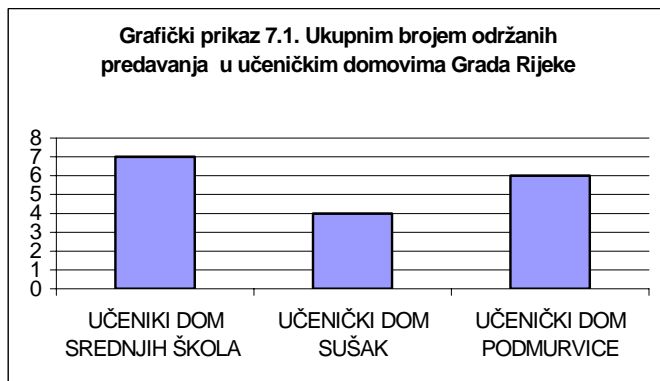
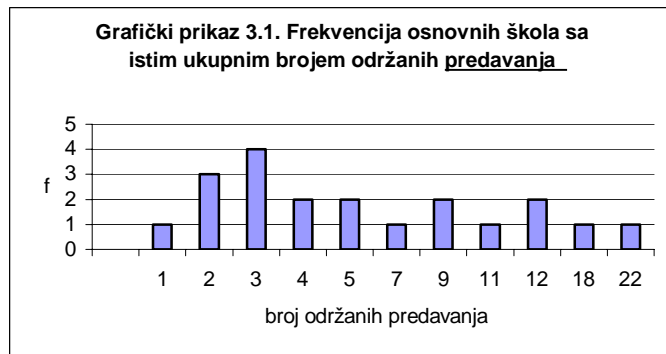
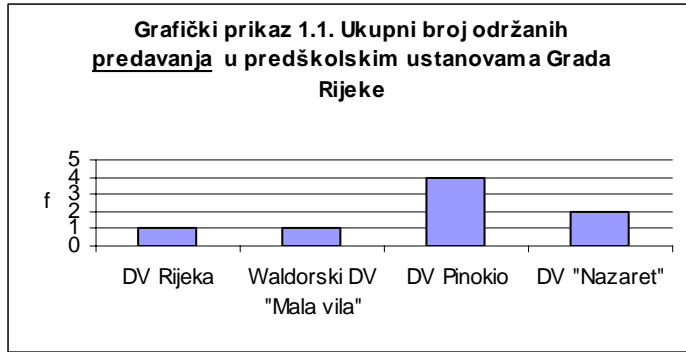
U realizaciji PP-a sudjeluju djelatnici škola, liječnici školske medicine i vanjski predavači. U školama se poseban naglasak stavlja na identifikaciju rizične populacije učenika i na rad s njima. U taj rad uključeni su vanjski stručni suradnici Centra za socijalnu skrb, školske medicine, Centra za odgoj i drugi.

Preventivni program odgojno-obrazovnih ustanova provodi se najčešće putem predavanja (3 predškolske ustanove, 24 osnovne škole, 16 srednjih škola i 2 učenička doma), zatim se koristi radionični tip rada (1 predškolska ustanova, 21 osnovna škola, 12 srednjih škola i 2 učenička doma). Odgojno-obrazovne ustanove navode da se neki drugi oblici rada za provođenje PP-a koriste u manjem broju (4 predškolske ustanove, 12 osnovnih škola, 12 srednjih škola i 2 učenička doma). Sva tri navedena načina provođenja PP-a, bilježimo kod 1 predškolske ustanove, 11 osnovnih škola, 8 srednjih škola i u 1 učeničkom domu).

Ukupan broj održanih predavanja

Iz grafičkih prikaza i tablice, koji slijede vidljivo je sljedeće:

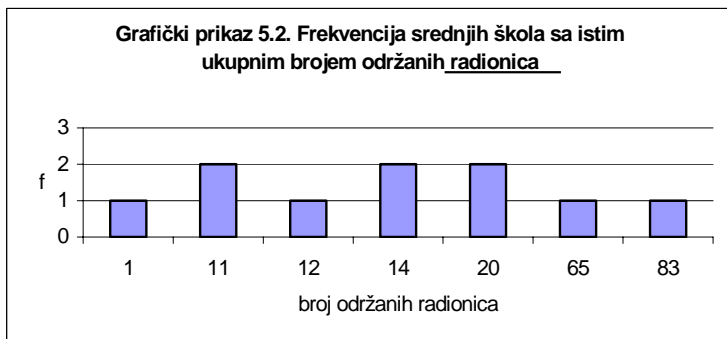
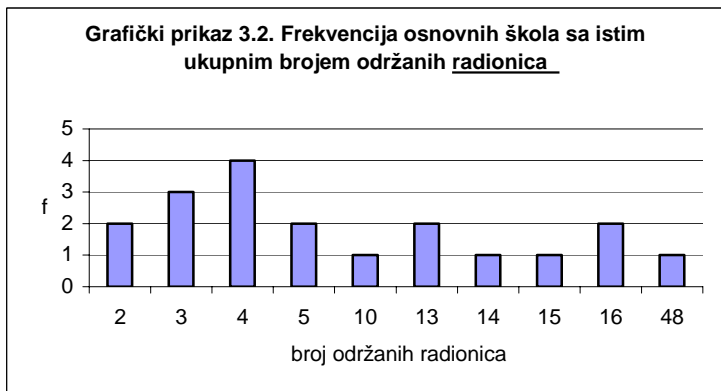
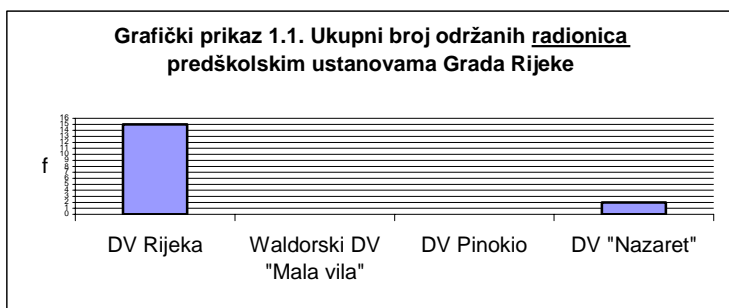
Predškolske ustanove održale su ukupno 8 predavanja, u rasponu od 1 do 4 predavanja po ustanovi. Osnovne škole održale su ukupno 161 predavanje, u rasponu od 1 do 22 predavanja, a najčešće (12 OŠ) je održalo 2-4 predavanja. Srednje škole održale su ukupno 161 predavanje, u rasponu od 1 do 31 predavanja, a najčešće (7 SŠ) je održano 2-5 predavanja. Učenički domovi održali su ukupno 17 predavanje, u rasponu od 4 do 7 predavanja.

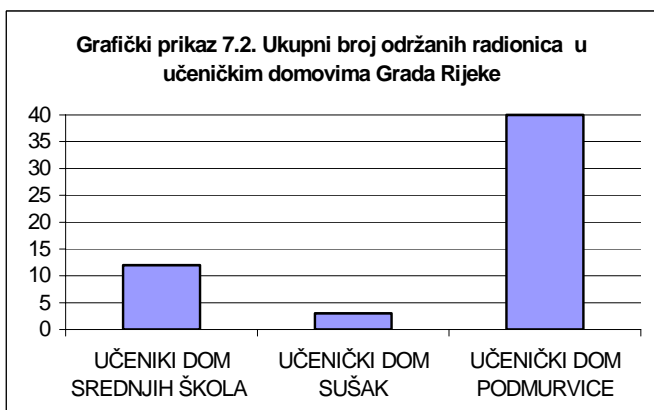

Ukupan broj održanih radionica

Iz grafičkih prikaza i tablice, koji slijede vidljivo je sljedeće:

Predškolske ustanove održale su ukupno 17 radionica, u rasponu od 1 do 4 radionice po ustanovi. Osnovne škole održale su ukupno 202 radionice, u rasponu od 2 do 48 radionica po ustanovi, a najčešće (9 OŠ) ih je održalo 3-5 radionica. Srednje škole održale su ukupno 261 radionica, u rasponu od 1 do 83 radionica po ustanovi, a najčešće (7 SS) ih je održalo 2-5 radionica. Učenički domovi održali su ukupno 55 radionica, u rasponu od 3 do 40 radionica po ustanovi.

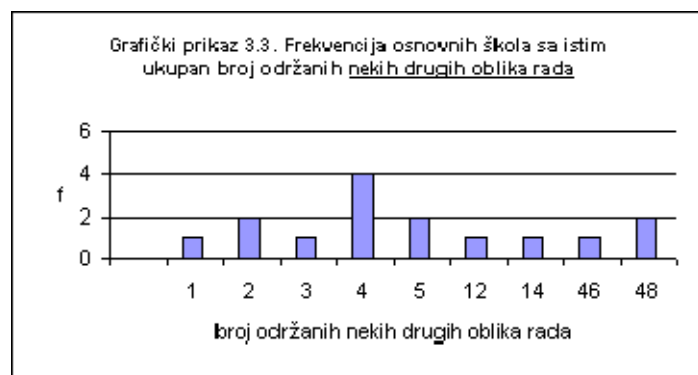
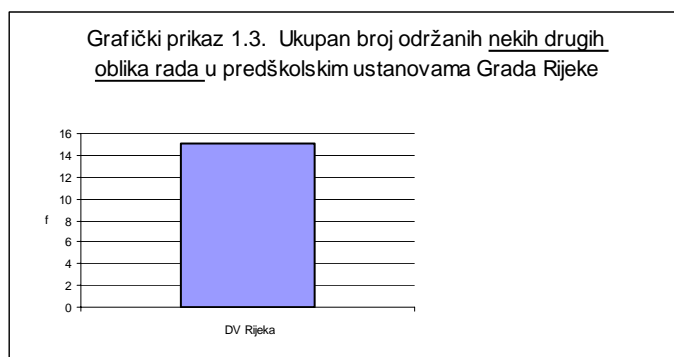

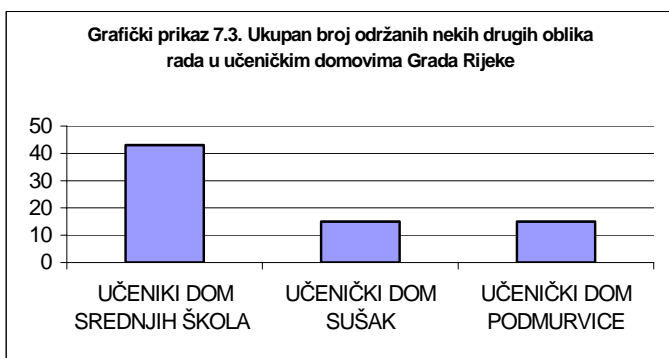
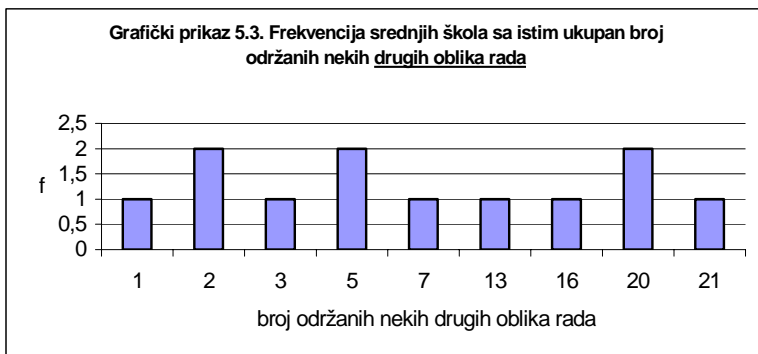

Ukupan broj održanih nekih drugih oblika rada

Iz grafičkih prikaza i tablice, koji slijede vidljivo je sljedeće:

Predškolske ustanove održale su ukupno 15 nekih drugih oblika rada. Osnovne škole održale su ukupno preko 200 nekih drugih oblika rada, u rasponu od 1 do 48 po ustanovi, a najčešće (10 OŠ) ih je održalo 3-5 nekih drugih oblika rada. Srednje škole održale su ukupno preko 261 nekih drugih oblika rada, u rasponu od 1 do 21 po ustanovi, a najčešće (7 SŠ) ih je održalo 3-7 nekih drugih oblika rada. Učenički domovi održali su ukupno 73 nekih drugih oblika rada, u rasponu od 15 do 43 rada po ustanovi.

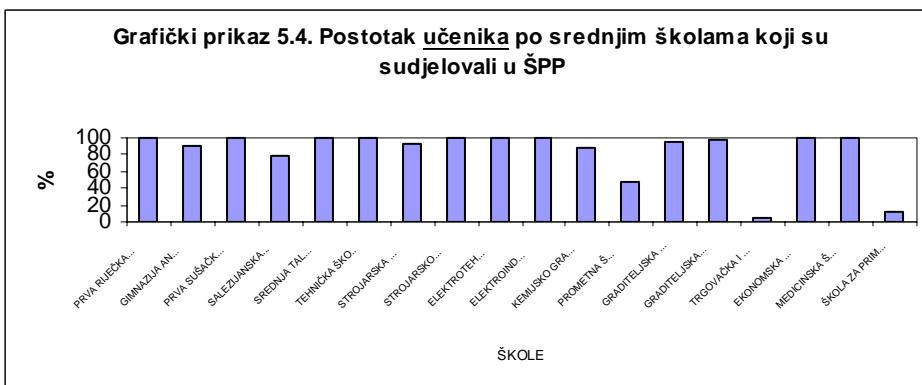
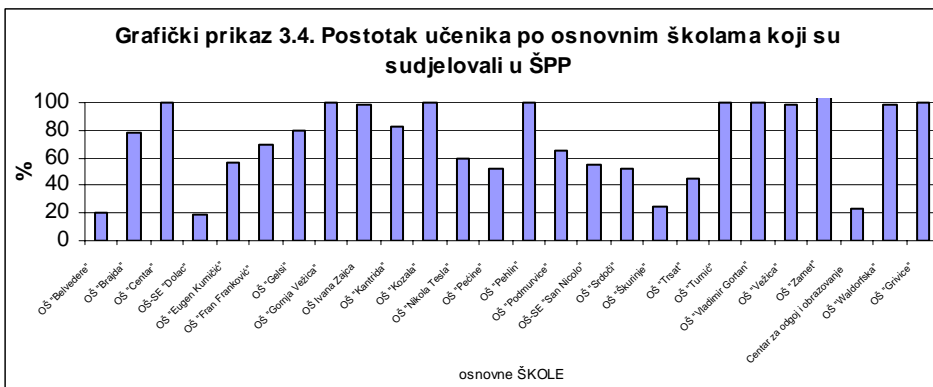
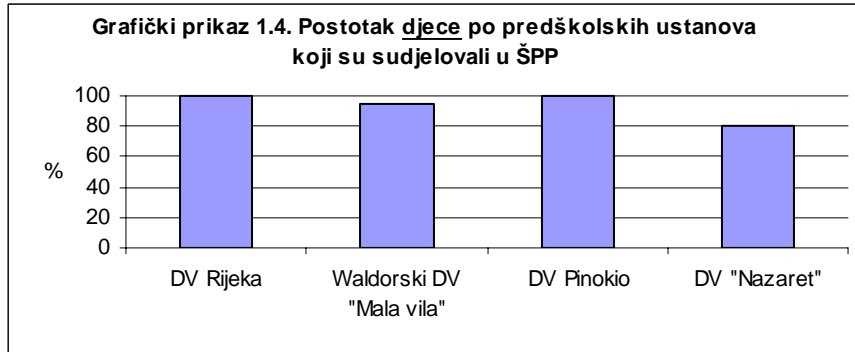

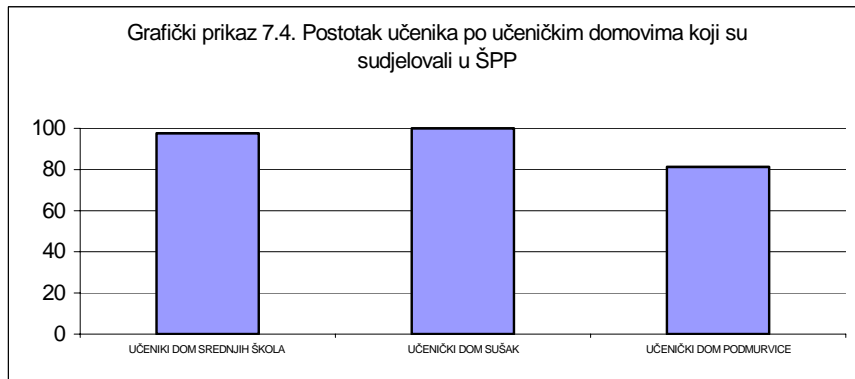
Ukupan broj učenika koji su sudjelovali u programu

Iz grafičkih prikaza i tablica, koji slijede vidljivo je sljedeće:

Predškolske ustanove PP-om obuhvatile su 3299 djece (99,5 %), u rasponu od 81% do 100% djece po ustanovi. Osnovne škole PP-om obuhvatile su 8246 učenika (76,85 %), u rasponu od 19% do 100% učenika po ustanovi. 11 osnovnih škola navodi da je u PP uključilo 100% svojih učenika. Srednje škole PP-om obuhvatile su 5378 učenika (64,77 %), u rasponu od 5% do 100% učenika po ustanovi. 10 srednjih škola navodi da je u PP uključilo 100% svojih učenika. Učenički domovi PP-om obuhvatili su 468 učenika (90,35 %), u rasponu od 81% do 100% učenika po ustanovi.

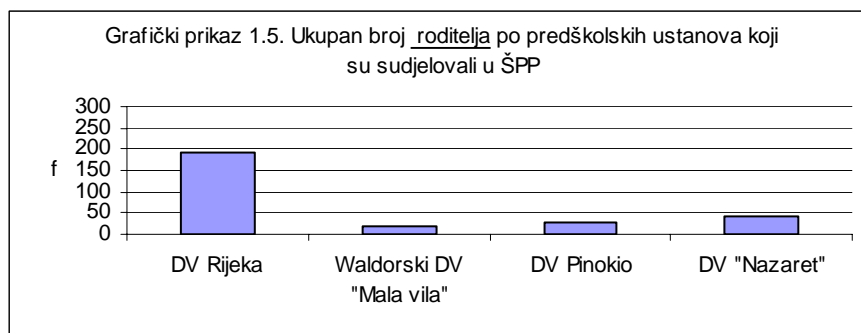

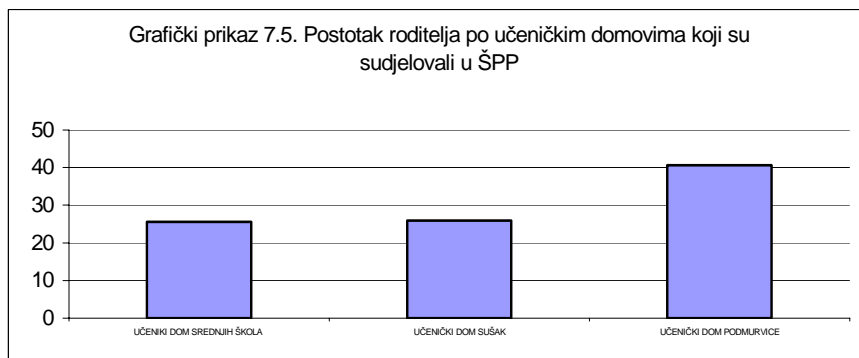
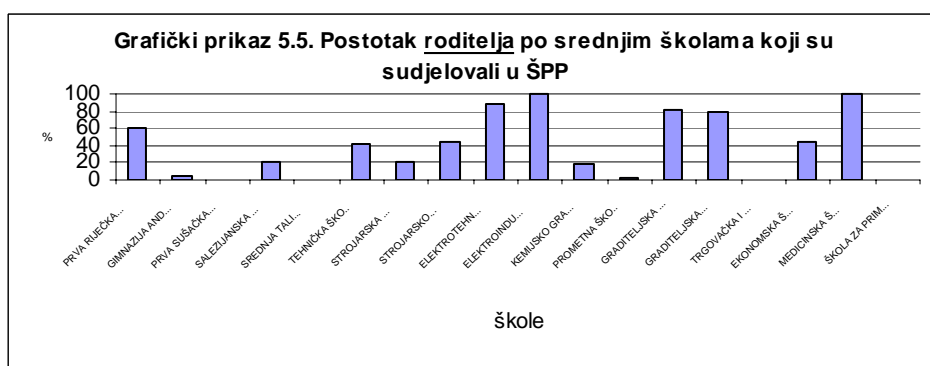
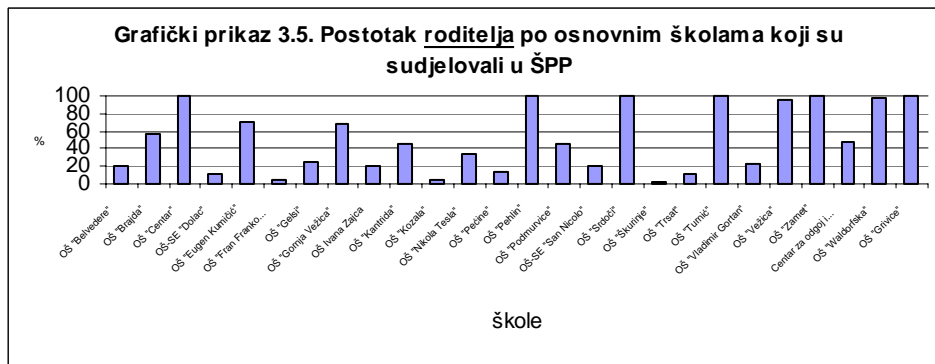

Ukupan broj roditelja koji su sudjelovali u programu

Iz grafičkih prikaza i tablice, koji slijede vidljivo je sljedeće:

Predškolske ustanove PP-om obuhvatile su 280 roditelja (8,45 %), u rasponu od 6% do 100% roditelja po ustanovi. Osnovne škole PP-om obuhvatile su 5997 roditelja (55,89 %), u rasponu od 19% do 100% roditelja po ustanovi. 11 osnovnih škola navodi da je u PP uključilo 100% svojih roditelja. Srednje škole PP-om obuhvatile su 3664 roditelja (44,13 %), u rasponu od 3% do 100% roditelja po ustanovi. 2 srednje škole navode da se je u PP uključilo 100% svojih roditelja. Učenički domovi PP-om obuhvatili su 170 roditelja (32,82 %), u rasponu od 25% do 40% roditelja po ustanovi.

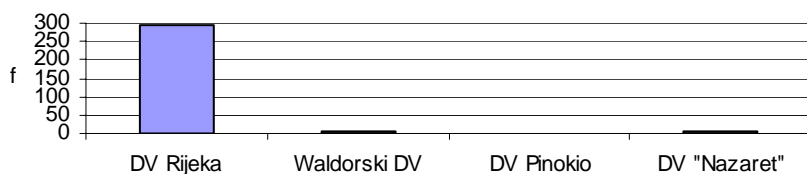

Ukupan broj učitelja koji su sudjelovali u programu

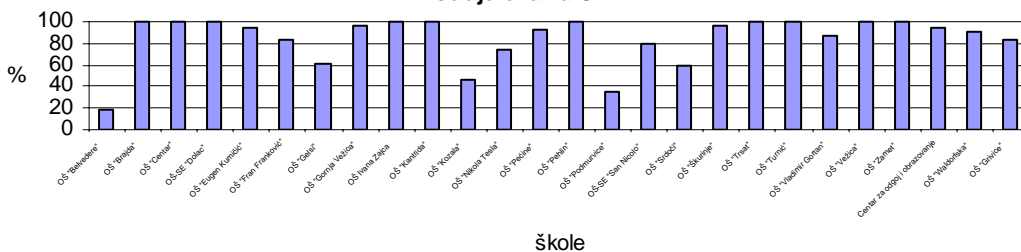
Iz grafičkih prikaza i tablice, koji slijede vidljivo je sljedeće:

Predškolske ustanove PP-om obuhvatile su 309 odgojitelja (100,00%). Osnovne škole PP-om obuhvatile su 730 učitelja (84,39 %), u rasponu od 18% do 100% učitelja po ustanovi. 10 osnovnih škola navodi da je u PP uključilo 100% svojih učitelja. Srednje škole PP-om obuhvatile su 515 nastavnika (67,50 %), u rasponu od 3% do 100% nastavnika po ustanovi. 6 srednjih škola navode da je u PP uključilo 100% svojih nastavnika. Učenički domovi PP-om obuhvatili su 27 odgojitelja.

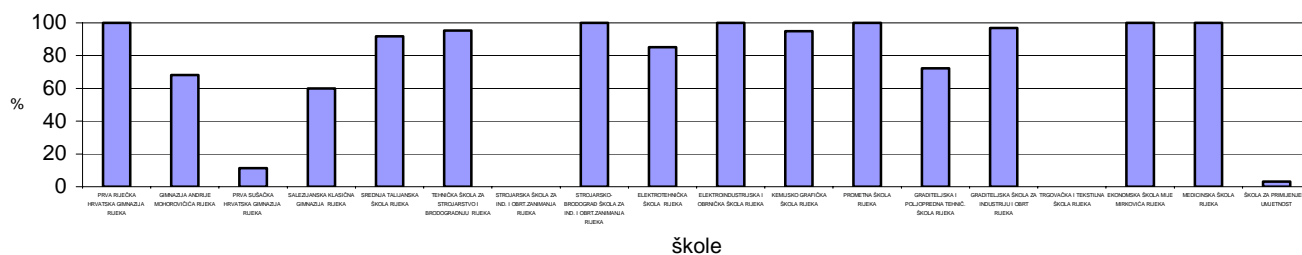
Grafički prikaz 1.6. Ukupan broj odgajatelji po predškolskim ustanovama koji su sudjelovali u ŠPP

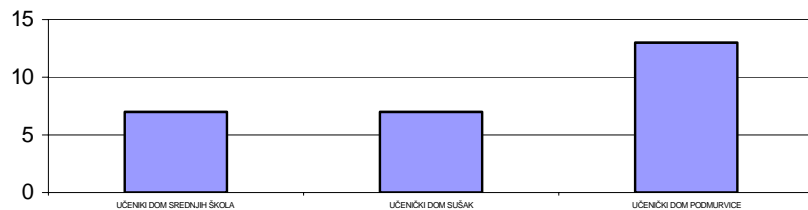
Grafički prikaz 3.6. Postotak učitelja po osnovnim školama koji su sudjelovali u ŠPP

Grafički prikaz 5.6. Postotak učitelja po srednjim školama koji su sudjelovali u ŠPP

Grafički prikaz 7.6. Odgajitelji po učeničkim domovima koji su sudjelovali u ŠPP

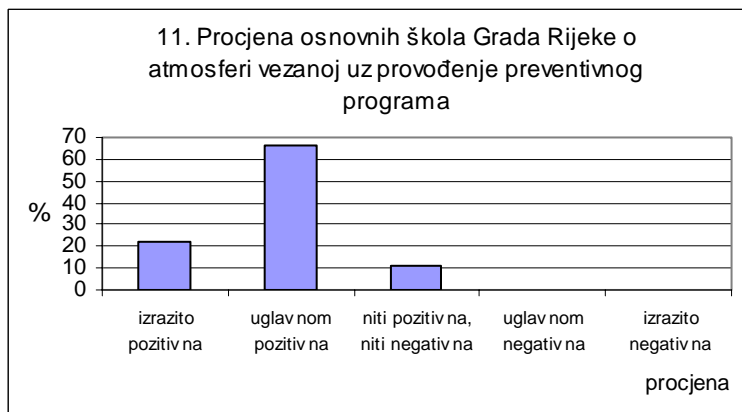
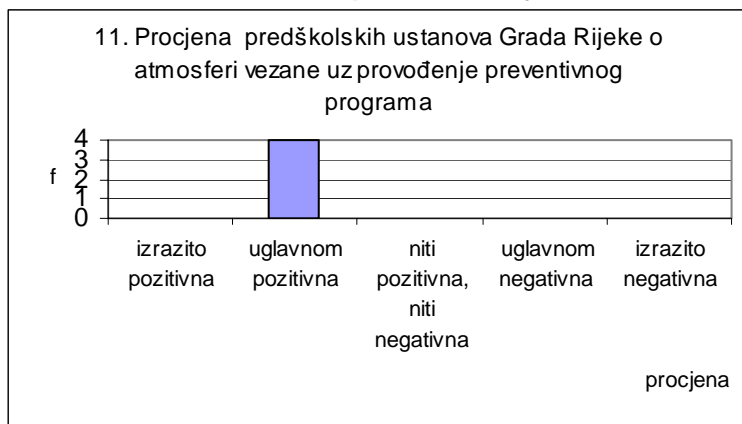

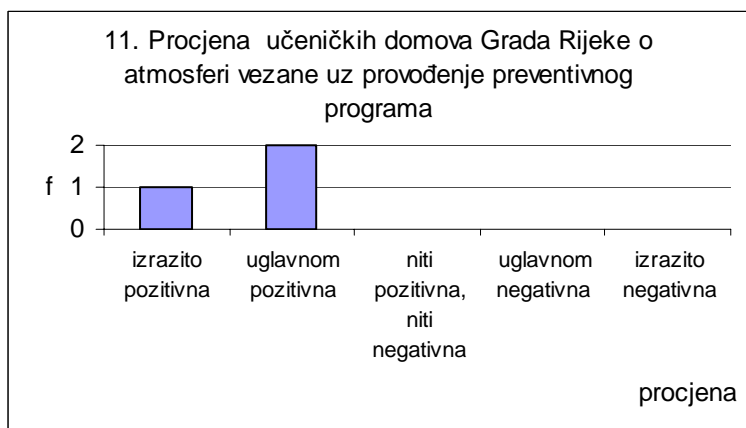
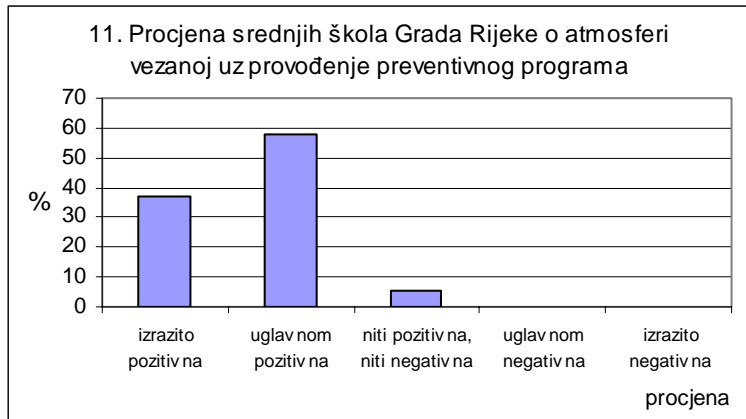
Procjene odgojno-obrazovnih ustanova o:

Iz grafičkih prikaza i tablice, koji slijede vidljivo je sljedeće:

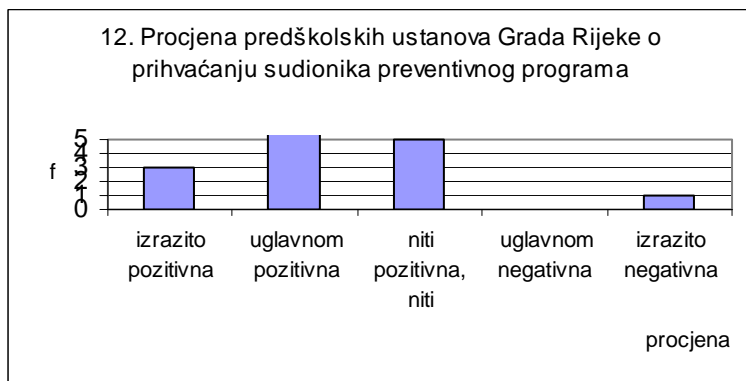
Odgojno-obrazovne ustanove procijenile su se na svim ponuđenim kategorijama - kakva je atmosfera u školi vezana uz provođenje preventivnog programa, kako sudionici prihvaćaju spomenuti program, realizaciju općeg cilja programa, primjerenost sadržaja programa ciljnoj skupini, atraktivnost sadržaja programa ciljnoj skupini i razumijevanje sadržaja programa ciljnoj skupini – vrlo visoko. Naime, na skalama od 1-5 80-90% odgojno-obrazovnih ustanova procijenile su se u svim kategorijama s ocjenom 4 ili 5, odnosno izrazito i uglavnom pozitivno. Jedino bilježimo kod srednjih škola nešto niže procjene u kategoriji "razumijevanje sadržaja programa ciljnoj skupini" – 20% ovih ustanova procijenile su se s ocjenom 1 ili 2. Iz ovakvih procjena odgojno-obrazovnih ustanova izvodimo zaključak da one visoko vrednuju svoje PP-e i procjenjuju da sprovode kvalitetne PP-e u datim okolnostima. Pretpostavljamo da je nekima ipak nedostajalo samokritičnosti, a nadamo se da se veći dio njih opravdano procijenio visoko.

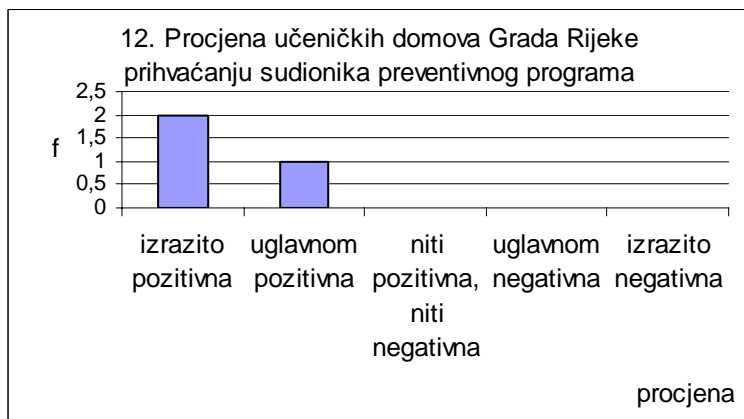
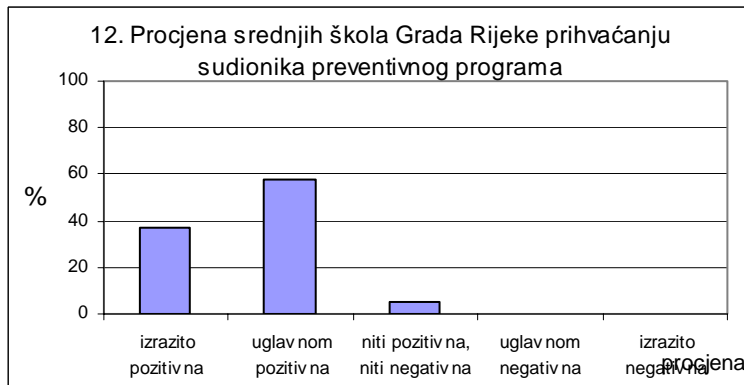
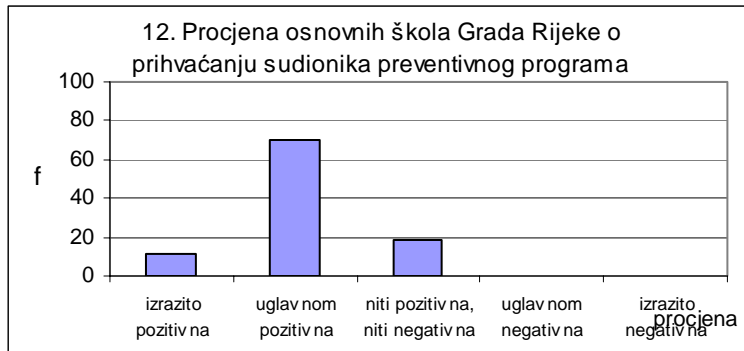
▪ atmosfera u školi/predškolskoj ustanovi vezanoj uz provođenje ŠPP-a

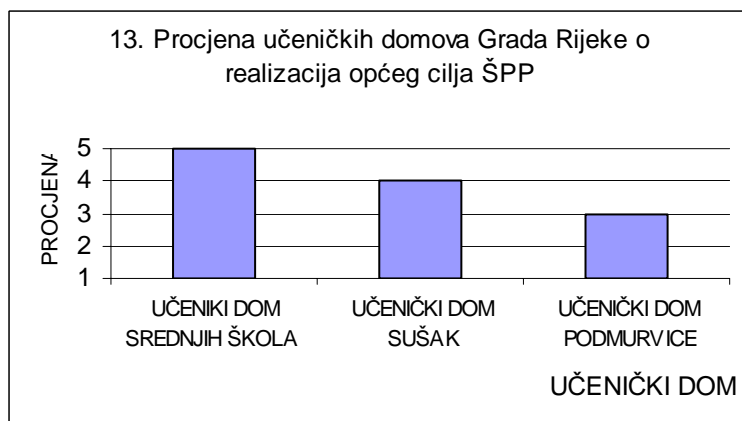
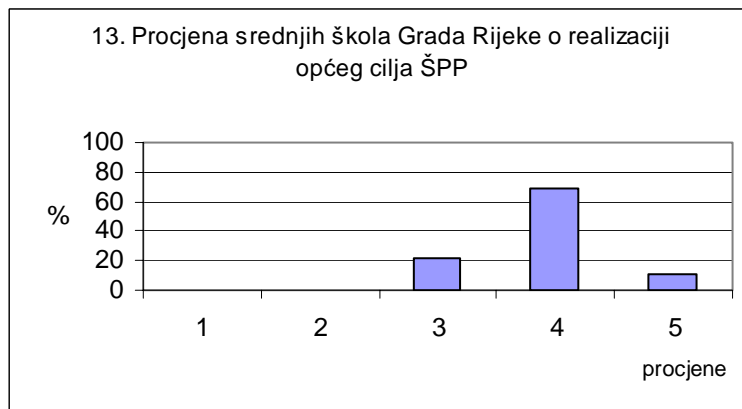
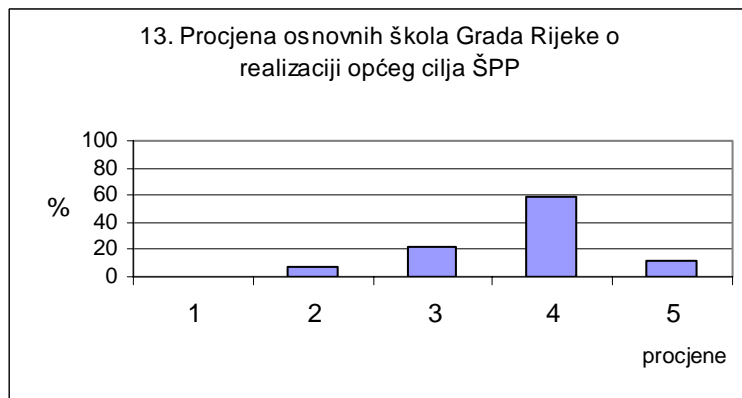
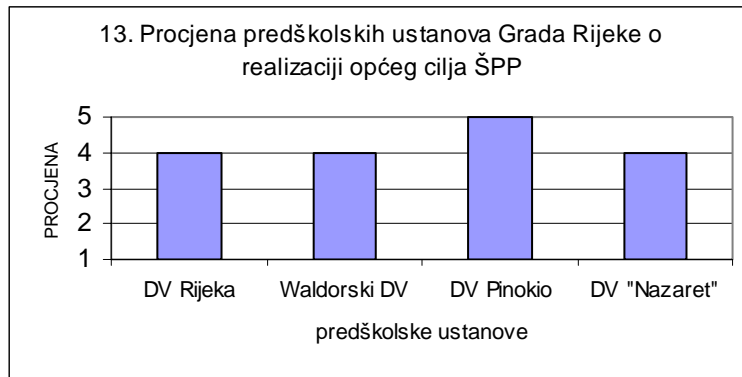

▪ prihvaćanju sudionika preventivnog programa

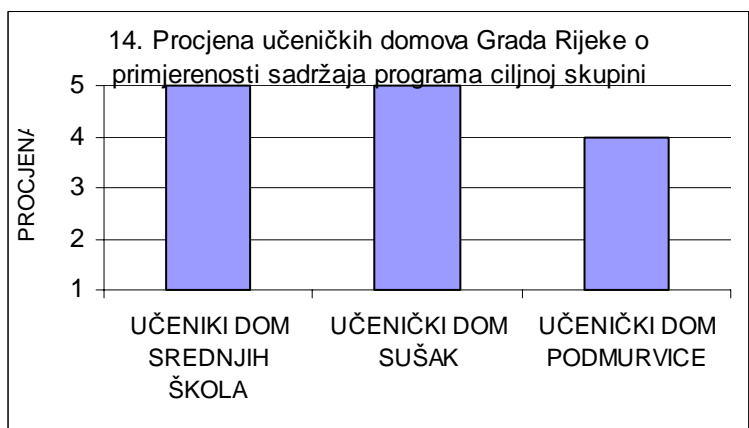
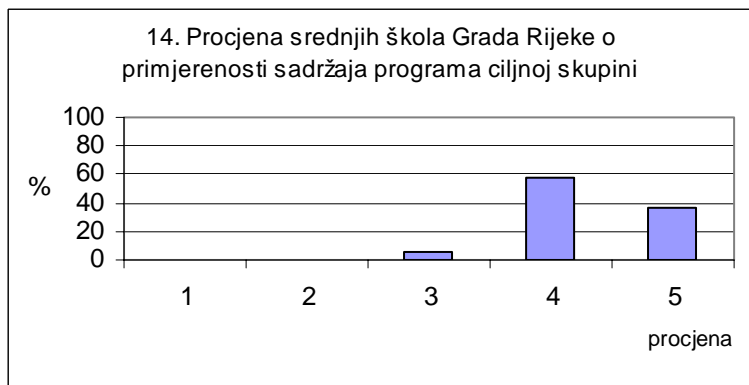
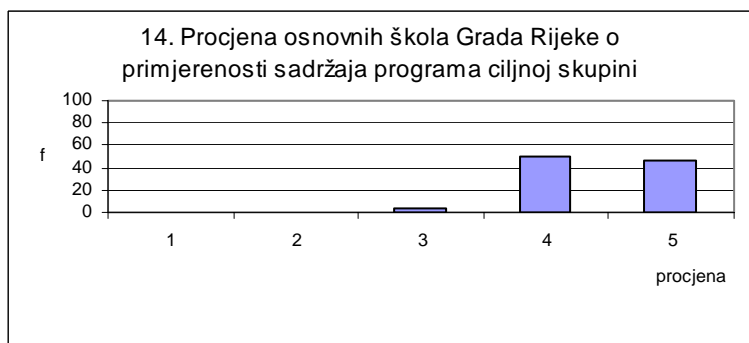
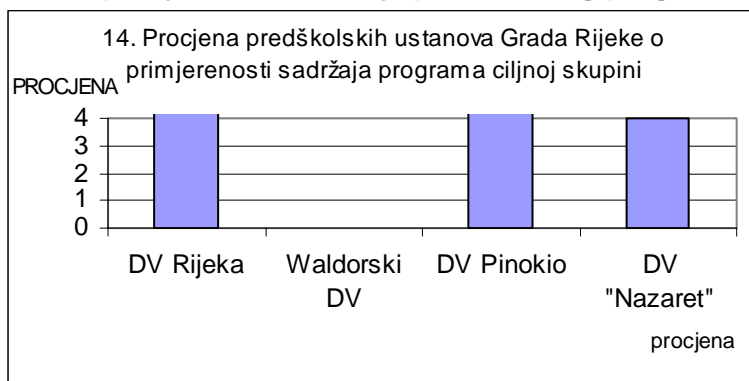

▪ realizacija općeg cilja preventivnog programa

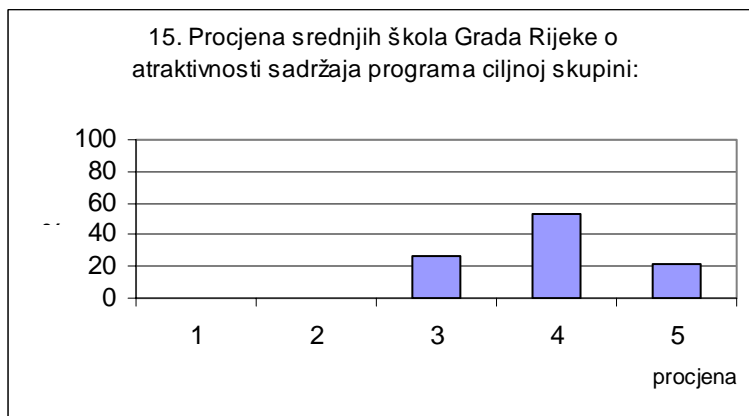
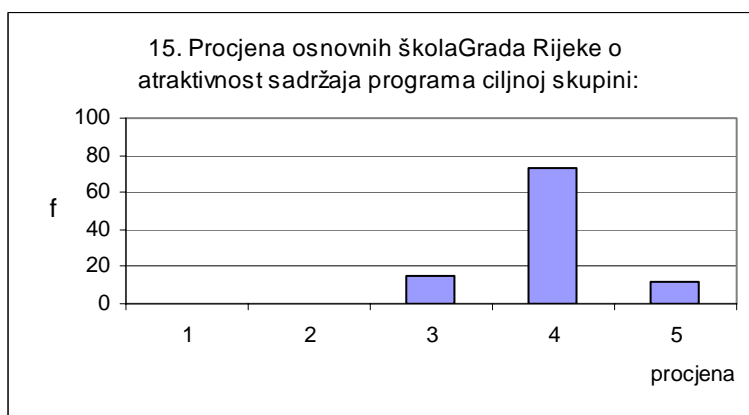
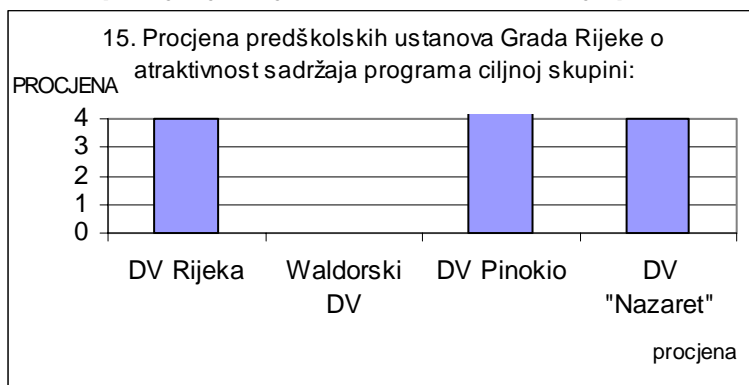

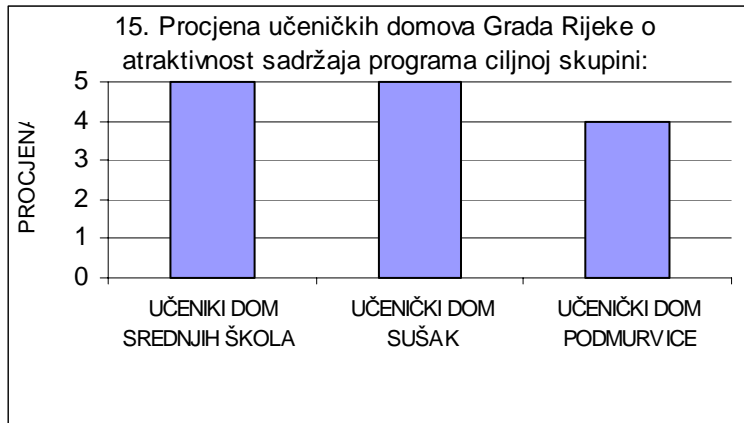

▪ **primjerenost sadržaja preventivnog programa ciljnoj skupini**

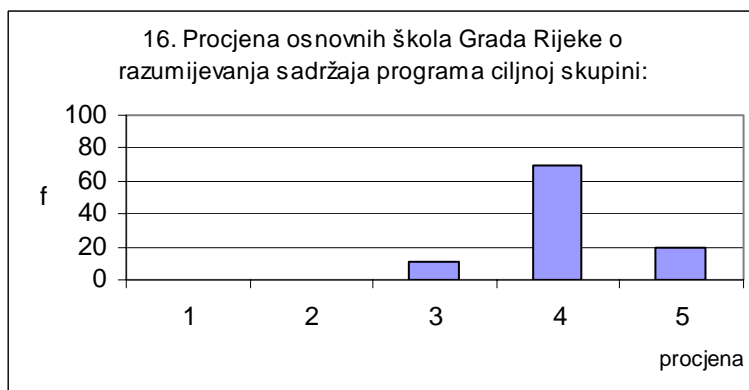
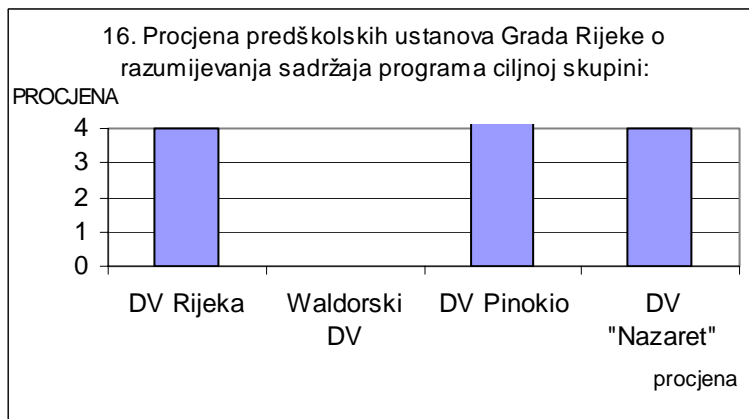

▪ **procjenjivanje atraktivnosti sadržaja preventivnog programa ciljnoj skupini**

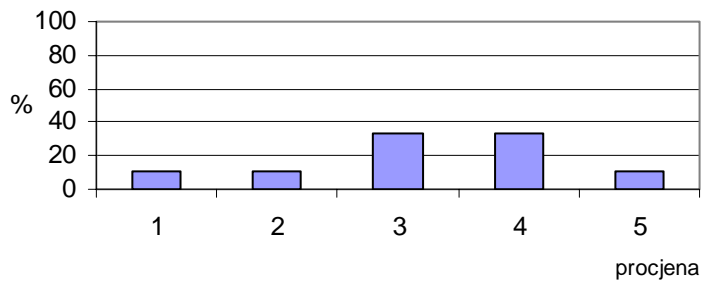

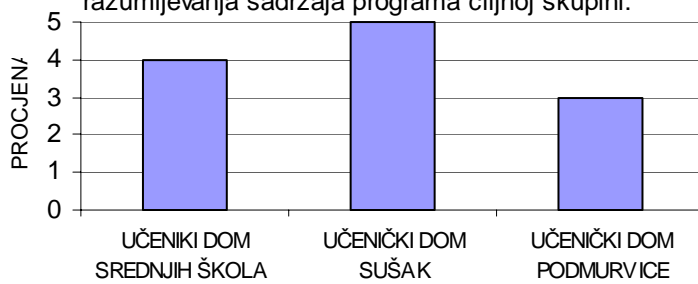
▪ **razumijevanje sadržaja preventivnog programa ciljnoj skupini**

16. Procjena srednjih škola Grada Rijeke o razumijevanju sadržaja programa ciljnoj skupini:

16. Procjena učeničkih domova Grada Rijeke o razumijevanja sadržaja programa ciljnoj skupini:

➤ **REALIZACIJA PROGRAMA KROZ AKTIVNOSTI S UČITELJIMA/ODGOJITELJIMA, UČENICIMA/DJECOM I RODITELJIMA U ODGOJNO-OBRAZOVNIM USTANOVAMA GRADA RIJEKE**

Preventivni programi u odgojno-obrazovnim ustanovama Grada Rijeke obuhvaćaju sljedeće organizacione oblike: rad s učenicima, rad s roditeljima, rad s djelatnicima škole i suradnju s ostalim subjektima (liječnik školske medicine, crkva, Crveni križ, Mjesni odbori, udruge i dr.).

Pregledom Izvješća odgojno-obrazovnih ustanova uočavamo da sve one sukladno svojim specifičnostima i uzrastu učenika/djece navode da realiziraju svoj program kroz aktivnosti s učiteljima/odgojiteljima, učenicima i roditeljima na sljedeći način:

▪ **AKTIVNOSTI S UČITELJIMA/ODGOJITELJIMA**

S učiteljima/odgojiteljima provodi se rad s ciljem promicanja zdravog načina življenja kroz učiteljsko/odgajateljska vijeća, aktiv nastavnika razredne nastave, aktiv razrednika nastavnika predmetne nastave i grupe zainteresiranih nastavnika.

Iz dostavljenih Izvješća možemo uočiti da je općenito angažman odgojno-obrazovnih ustanova usmjeren na:

- ❖ Osposobljavanje učitelje na način da postanu kreatori "Kvalitetne škole", "Zdrave škole", "Škole bez neuspjeha", škole prilagođene učenicima i njihovim najvažnijim potrebama u procesu odrastanja, škole koja prihvaća različitost, koja ohrabruje, snaži i njeguje samopoštovanje djece, škole koja shvaća što je zapravo važno u životu čovjeka, škole koju djeca vole i koju doživljavaju kao ugodan milje, a ne kao mjesto frustracija, nepotrebnih opterećenja, poniženja, neuspjeha, nepravde.
- ❖ Škole se trude osigurati stalnu edukaciju svojih djelatnika kako bi što kvalitetnije provodili, unapređivali ŠPP i kontinuirano ga evaluirali (ankete, istraživanja). U okviru ove edukacije posebno se vodi računa o edukaciji stručnjaka školskog sistema, o mogućnostima i načinima suradnje škole sa drugim institucijama u zajednici radi rješavanja brojnih pitanja u vezi droga.

Vezano za edukaciju učitelja/odgojitelja ustanove su najčešće navodile da su njihovi djelatnici prisustvovali sljedećim edukacijama: raznim seminarima i radionicama prema Katalogu Zavoda za unapređivanje školstva, tematskim predavanjima o ovisnostima, komunikacijskim radionicama, programima Udruge Korak po korak, Kvalitetnoj školi, Realitetnoj terapiji, Programu CAP - zaštiti djece od zlostavljanja i zanemarivanja, Čitanju i pisanju za kritičko mišljenje, Građanskom odgoju ...

Iz cjelovitog prikaza INVENTARA SVIH AKTIVNOSTI KOJE SU ODGOJNO-OBRAZOVNE USTANOVE PROVODILE SA UČITELJIMA /ODGOJITELJIMA koji posjeduje Odgoj gradske uprave za odgoj i školstvo izdvojit ćemo samo neke, koji se ili pojavljuju najučestalije ili nam se čine zanimljivim za sugestije i preporuke kod razmišljanja u svezi unapređivanja PP-a.

NEKI OD NAJČEŠĆIH KOMENTARA SUDIONIKA ŠPP - AKTIVNOSTI S UČITELJIMA /ODGOJITELJIMA:

- *Učitelji preferiraju radionički oblik rada u malim skupinama na konkretnim problemima.*

- *Komunikacija je neposrednija i konstruktivnija.*
- *Učitelji misle da su im potrebne dodatne edukacije.*
- *Za provođenje ŠPP potrebna je ekipiranost stručnih službi.*
- *Potreba za većom suradnjom roditelja i športskih klubova sa školom.*

NEKA ZAPAZANJA IZVOĐAČA ŠPP - AKTIVNOSTI S UČITELJIMA/ODGOJITELJIMA

- *U školama gdje je prisutan na radionicama ravnatelj, više je učitelja prisutno.*
- *Treba više pažnje posvetiti načinu provedbe preventivnog programa, program se ne može realizirati samo predavanjima. Bilo bi efikasnije uvesti radionički oblik rada, umjesto predavanja kako bi sudjelovanje učitelja bilo aktivnije i time kvalitetnije.*
- *Više konkretnih materijala koje bi mogli kasnije primjenjivati u radu s učenicima.*
- *Aktivnosti s učiteljima potrebno je intenzivirati rad na razvijanju komunikacijskih vještina učitelja, treba još više usavršavanja u školi, ali i izvan nje.*
- *Važan je timski i interdisciplinarni pristup prevenciji ovisnosti.*
- *Nedostatak vremena za realizaciju programa.*

PRIJEDLOZI ZA EVENTUALNE IZMJENE ILI DOPUNE ŠPP -AKTIVNOSTI S UČITELJIMA /ODGOJITELJIMA

- *Radionice iz komunikologije van matične škole, edukacije učitelja o posredovanju kod rješavanja konflikata između učenika.*
- *Kontinuirano stručno usavršavanje učitelja u području odgojne problematike metode suradničkog učenja, jačanje samopouzdanja i pozitivne slike o sebi, radionički oblik rada na satovima razrednog odjela, roditeljskim sastancima.*
- *Educirati učitelje za uspješno provođenje ŠPP-a i adekvatno vrednovati njihov rad u ovim aktivnostima.*
- *Svakako ekipirati stručne službe u školama.*
- *Uključiti više vanjskih suradnika.*
- *Potrebno bi bilo na razini aktiva učitelja (izvan škole) davati smjernice za takav način rada.*
- *Nema jasne strukture financiranja preventivnog programa, od materijalnih troškova do nagrađivanja uspješnih projekata.*
- *Organizirati radionice sa stručnjacima s područja ovisnosti, edukacija nastavnika za rad u raznim oblicima izvannastavnih aktivnosti.*
- *Osigurati afirmirane stručnjake iz svih područja prevencije i borbe protiv ovisnosti za obvezan i kontinuiran rad sa učiteljima i stručnim suradnicima po školama.*
- *Uvrstiti iste teme iz PP-a u rad stručnih aktiva.*

▪ **AKTIVNOSTI S UČENICIMA**

S učenicima/djecom PP se provodi kroz program redovne nastave, izborne nastave, izvannastavnih aktivnosti, izvanškolskih aktivnosti, razredništvo, učeničko vijeće i posebne oblike rada (CAP; Kako reći ne; Razredni projekti za zdrav život; Razvijanje komunikacijsko socijalnih vještina; ispitivanje samopoštovanja učenika) provodi permanentni rad na promicanju zdravog načina življenja.

Škole pokušavaju doprinjeti boljoj organizaciji i provođenju kvalitetnog i nerizičnog slobodnog vremena učenika. Posebnu pažnju posvećuju uključivanju visoko rizične djece u izvanškolske sportske i druge aktivnosti kao alternativu za njihovo skretanje prema društvu u kojem se konzumira droga.

Škole se trude omogućiti učenicima specifično obrazovanje o svim relevantnim pitanjima u vezi pušenja duhana, pijenja alkohola i uzimanja droga. Posebna se pažnja poklanja tumačenju uzroka uzimanja droga i samog razvoja ovisnosti, upućuje ih se na sve posljedice i rizike koje radi toga mogu imati na zdravstvenom, psihološkom, socijalnom, ekonomskom i

etičkom planu. Ta specifična edukacija ima za cilj neutralizirati vrlo raširen stav da je probati pušiti cigaretu ili uzeti pokoju dozu droge, samo jedan, gotovo nerizičan usputan doživljaj i nešto uobičajeno i "normalno" za mladog čovjeka koji želi što više spoznati i zabaviti se.

Kroz "učenje životnih (socijalnih) vještina", škole pokušavaju posebnim pedagoškim postupkom mlade osposobiti za nalaženje kvalitetnih odgovora i alternativa za mnoge tipične motive, situacije i razloge radi kojih se započinje sa uzimanjem neželjenih sredstava. Tu se posebna pažnja posvećuje učenju mladih vještini prihvatljivog samopotvrđivanja, komunikacije, zdrave zabave, rješavanju problema i kriznih situacija, njegovu samopoštovanju, odupiranju negativnom uticaju vršnjaka i medija.

Sa visoko rizičnom djecom škole kroz specifični pedagoški pristup nastoje na diskretan način ohrabriti, motivirati i graditi samopouzdanje i samopoštovanje one djece koja su radi bilo kojeg razloga (najčešće radi teže obiteljske patologije) posebno ugrožena.

U cilju poboljšanja atmosfere i pomoći učenicima u njihovom odrastanju u razrednim odjelima razrednici su najčešće primjenjivali slijedeće aktivnosti: stručna predavanja, radionice, individualne i grupne razgovore, komunikacijske i druge igre, takmičenja, sadržajno osmišljene satove razrednog odjela, posjete i sl.. U cilju zadovoljavanja socio-emocionalnih i razvojnih potreba učenika ustanove najčešće navode da su organizirale slijedeće programe: slobodne aktivnosti u sklopu škole, izvannastavne aktivnosti, izložbe, stručna predavanja, radionice, tematska predavanja na satovima razrednog odjela, komunikacijske radionice, program školske medicine, "Rijeka - zdravi grad", sportske susrete i natjecanja ...

Zbog potrebe učenika učitelji/nastavnici surađuju sa: stručnim suradnicima, školskim liječnicima, pedagogom, psihologom, defektolozima, centrima za socijalnu skrb, socijalnim radnicima, ostalim kolegama učiteljima.

Iz cjelovitog prikaza INVENTARA SVIH AKTIVNOSTI KOJE SU ODGOJNO-OBRAZOVNE USTANOVE PROVODILE S UČENICIMA/DJECOM koji posjeduje Odgoj gradske uprave za odgoj i školstvo izdvojit ćemo samo neke, koji se ili pojavljuju najučestalije ili nam se čine zanimljivim za sugestije i preporuke kod razmišljanja u svezi unapređivanja PP-a:

NEKI OD NAJČEŠĆIH KOMENTARA SUDIONIKA ŠPP - AKTIVNOSTI S UČENICIMA/DJECOM

- *Stariji učenici više vole kada im na satove razrednog odjela dođe netko izvan škole (posebno 8. razred).*
- *Učenici su pokazivali izuzetno veliku motivaciju, osjećaj važnosti što njihov rad prati cijela škola, iskazivali su veliku kreativnost i samoinicijativu koja se nije inače primjećivala u redovnoj nastavi.*
- *Učenici pozitivno evaluiraju radionice*
- *Učenici žele veću zastupljenost slobodnih aktivnosti.*
- *Nedostatak financijskih sredstava za realizaciju kvalitetnih i atraktivnih programa – nedovoljna opremljenost školskih prostora*

NEKA ZAPAZANJA IZVOĐAČA ŠPP - AKTIVNOSTI S UČENICIMA/DJECOM

- *Razrednici navode da učenici rado sudjeluju u radionicama ali su često preopterećeni brojem redovnih sati u nastavi, pa su i preumorni.*
- *Bilo bi efikasnije uvesti radionički tip rada kako bi sudjelovanje bilo aktivnije i kvalitetnije.*
- *Osobito je važno raditi s učenicima kontrolu i prepoznavanje emocija*
- *Omogućiti veće sudjelovanje učenika u samoj organizaciji i provođenju aktivnosti.*
- *Radionice su jedan od najzanimljivijih oblika rada za učenike, učenici su jako zainteresirani za rad u radionicama.*
- *Učenici traže komunikaciju i više rada na sebi.*

NEKI PRIJEDLOZI ZA EVENTUALNE IZMJENE ILI DOPUNE ŠPP-AKTIVNOSTI S UČENICIMA/DJECOM

- Češće napraviti radionice gdje djeca sudjeluju u rješavanju nekih konkretnih problema.
- Mogućnost suradnje učenika među školama na određenim projektima. Razvoj suradnje sa drugim školama Grada Rijeke.
- Za provođenje programa koristiti izvanškolske prostore, vikend programe, izlete.
- Izrada globalnog programa kojega će pratiti adekvatni priručnici i drugi materijali potrebni za realizaciju programa, kao i vanjski suradnici .
- Više sati razgovora s učenicima, više organiziranih radionica
- Kvalitetnije provođenje slobodnog vremena.
- Obogatiti sadržaje satova razredne zajednice.
- Organizirati posjete predstavnika zajednica ili komuna liječenih ovisnika.
- Više vremena za radionice.
- Veće uključivanje institucija Grada i Županije u osmišljavanju i realizaciji ŠPP-a.
- Povećanje broja radionica vezanih uz način komuniciranja i rješavanja problema. Po mogućnosti uključiti i roditelje.

▪ **AKTIVNOSTI S RODITELJIMA**

Rad s roditeljima se najčešće provodi kroz vijeće roditelja i na roditeljskim sastancima. Poseban naglasak stavlja se na upoznavanje s programom prevencije ovisnosti.

Odgojno-obrazovne ustanove trude se doprinjeti afirmaciji karijere uspješnog roditeljstva, i to kroz dobru suradnju i povezanosti s roditeljima i ostvarivanje kvalitetne brige za djecu. Škole odgojnim radom pokušavaju pridonjeti afirmaciji institucije braka i obitelji, unaprijediti znanje i motivaciju roditelja na metodama odgoja djece i mladeži, pomoći im da se bolje snalaze u rješavanju adolescentovih i drugih problema, te ih upućuju u mogućnosti davanja doprinosa smanjenju rizika uzimanja sredstava ovisnosti, kao i mogućnostima ranog otkrivanja i intervencije ukoliko se to dogodi.

Suradnja s roditeljima se, osim najčešćih individualnih informacija, sastanaka, predavanja i radionica, u nekim sredinama upotpunjuje zajedničkim svečanostima, izletima, humanitarnim akcijama, uključivanjem roditelja u neke zajedničke školske akcije, druženja obitelji. Uočljivo je da se takva suradnja s roditeljima u srednjoškolskim ustanovama rjeđe realizira, a češće se javlja u predškolskim ustanovama i osnovnoj školi.

U cilju podizanja kompetentnosti roditelja u odgoju djece i mladeži ustanove najčešće navode da su organizirali slijedeće programe: predavanja, radionice, savjetovališta, tematske roditeljske sastanke, projekte...

Iz cjelovitog prikaza **INVENTARA SVIH AKTIVNOSTI KOJE SU ODGOJNO-OBRAZOVNE USTANOVE PROVODILE S RODITELJIMA** koji posjeduje Odgoj gradske uprave za odgoj i školstvo izdvojiti ćemo samo neke, koji se ili pojavljuju najučestalije ili nam se čine zanimljivim za sugestije i preporuke kod razmišljanja u svezi unaprijeđivanja PP-a:

NEKI OD NAJČEŠĆIH KOMENTARA SUDIONIKA ŠPP - AKTIVNOSTI S RODITELJIMA

- *Roditelji su često opterećeni poslovnim obvezama, ali rado sudjeluju na roditeljskim sastancima koji su otvoreni i koji traže njihovo aktivno sudjelovanje.*
- *Roditelji su često nezainteresirani za klasičan oblik predavanja i smatraju to gubitkom vremena.*
- *Potreba za organiziranjem većeg broja radionica tijekom školske godine.*
- *Češće organiziranje oblika rada gdje roditelji mogu iznijeti svoje probleme, mišljenja, prijedloge.*

- Slab odaziv roditelja.
- Najveći broj roditeljskih pitanja, prijedloga i komentara vezan je usko za ovisnost, te onipokazuju najveći interes za predavanja o takvim temama.
- Roditelji ne pokazuju dovoljnu motiviranost za prihvaćanje obveza kako bi se doista uključili u različite programe rada škole.
- Predavanja za roditelje jako su poučna i treba u njima ustrajati.
- Roditelji su skloni negirati postojanje problema zataškivati i ne tražiti pomoć sve dok on ne eskalira.

NEKA ZAPAZANJA IZVOĐAČA ŠPP - AKTIVNOSTI S RODITELJIMA

- U različitim aktivnostima uvijek sudjeluju isti roditelji, oni koji su redoviti na roditeljskim sastancima i čija djeca imaju manje problema. Roditelji djece s većim problemima rijede sudjeluju, odnosno traže individualne razgovore.
- Ako se organiziratematska predavanje (bez da bude i roditeljski sastanak) , odaziv je slab.
- Trebalo bi više pažnje posvetiti radioničkom tipu rada i pri tom pokušati animirati roditelje da sami sugeriraju oblik i konkretan sadržaj ŠPP koji bi ih najviše potakao na suradnju i aktivnost.
- Potrebno bi bilo uvesti na roditeljske sastanke više vanjskih predavača, te organizirati tribine u školi sa određenom temom.
- Više angažmana razrednika na roditeljskim sastancima
- Treba raditi u malim skupinama jer se tako roditelji lakše uključuju i surađuju.

NEKI PRIJEDLOZI ZA EVENTUALNE IZMJENE ILI DOPUNE ŠPP - AKTIVNOSTI S RODITELJIMA

- Trebalo bi uključiti i vanjske suradnike (stručnjake).
- Bilo bi zanimljivo organizirati roditeljske sastanke na kojima bi se razgovaralo o praktičnim problemima zajedno sa učenicima.
- Roditelji ističu da je rad u manjim grupama kvalitetniji.
- Više tematskih roditeljskih sastanaka, osobito na temu kvalitetnije komunikacije s adolescentima, uz preporuku zanimljive i korisne literature.
- Uvođenje teme na roditeljskim sastancima «Kako razgovarati s adolescentom?»
- Bilo bi dobro u školu uvesti školu roditeljstva.
- Poticati čitanje pedagoške literature.
- Roditelje treba educirati o načinu na koji se vodi razgovor s adolescentom.

Svi moramo biti svjesni da je u prevenciji ovisnosti ključ rješenja (i prvi uzrok problema) najuža obitelj. Stoga se najveći naponi moraju usmjeriti na kvalitetan preventivni rad u obitelji – obrazovati roditelje, stvoriti povoljniju obiteljsku klimu i stalno pratiti promjene u obitelji.

Istraživanja pokazuju da se u prevenciji ovisnosti posebna pažnja kod djece i mladeži treba posvetiti radu na razvijanju pozitivne svijesti i o sebi i o svijetu u kojem živimo. Upravo odgoj u obitelji može bitno pridonijeti da još više mladih odrasta u osobe koje su zadovoljne sobom, ali ne samo sobom već i onim što im društvo, grad ili drugi ljudi mogu dati.

Prvi je korak u kvalitetnom preventivnom radu sa obitelji identifikacija potencijalno ugroženih mladih ljudi. Temeljni pokazatelji, koje mogu nastavnici razmjerno dobro procijeniti su slijedeći:

- a) slab školski uspjeh;
- b) problemi u ponašanju (agresivnost prema vršnjacima, sukobi s nasilnicima, izostanci iz škole, sukob s zakonom i sl.);
- c) loše socijalne vještine (sramežljivost, socijalna nesnalažljivost i izoliranost i sl.);
- d) opijanje, pušenje i eksperimenti s ostalim drogama.

Nakon utvrđivanja visoko rizične djece treba obaviti što temeljitiji intervju s roditeljima u cilju saznavanja koliko su roditelji upoznati s opasnostima koje prijete njihovom djetetu. U toj fazi roditelji moraju preuzeti najveće breme odgovornosti. Pri tom je od presudnog značaja da ih se upozori kako ne smiju preuzeti ulogu sudaca i policajaca, već moraju biti topli i brižni roditelji koji bezuvjetno prihvaćaju dijete u smislu da je problem djeteta njihov problem, te da će ga pokušati riješiti zajedno s djetetom.

Uz školu, roditeljima mogu pomoći i vršnjaci njihove djece, koji opažaju i one promjene koje svijet odraslih ne smije primijetiti jer se skrivaju i čuvaju kao svojevrsna privatnost mladih. Tu svako treba pratiti krug starih prijatelja i na vrijeme saznati da je došlo do promjene društva (koja se u pravilu ne predstavlja roditeljima). Uz te promjene najčešće idu i promjene u odijevanju, i uopće u izgledu, kao i korištenje novih riječi (slang) u govoru. Roditelji mogu primijetiti da im kćer ili sin sve više i češće traži novac, da im nestaju stvari iz kuće, kao i da im je dijete zauzelo negativne stavove prema kućnim obavezama i materijalnim vrijednostima. Kada se uoče značajnije promjene kod nekog djeteta, obitelj i škola trebaju intenzivirati suradnju i na taj način omogućiti snažniju potporu učeniku, a kada takva pomoć nije dovoljna, treba angažirati druge resurse u zajednici, specijalizirane za rješavanje problema djece i mladeži. Tada škola mora intervenirati prema roditeljima i prema nadležnim činiteljima u zajednici, isto kao što i roditelji moraju, u suradnji sa školom, kontaktirati sve strukture preko kojih se ostvaruju pojedine zaštitne mjere za djecu i obitelj.

➤ **AKTIVNOSTI KOJE SU SE ODGOJNO-OBRAZOVNIM USTANOVAMA GRADA RIJEKE PROVODILE, A NISU BILE OBUHVAĆENE PITANJIMA U ANKETNOM UPITNIKU**

Iz cjelovitog prikaza koji posjeduje Odgoj gradske uprave za odgoj i školstvo izdvajamo samo neke **AKTIVNOSTI KOJE NISU BILE OBUHVAĆENE PITANJIMA U ANKETNOM UPITNIKU**, a ustanove su ih navele da su ih provodile:

- *Izrada zidnih plakata*
- *Izvanškolske aktivnosti u prirodi*
- *Pokretanje debatnih klubova za 7. i 8. razrede koji okupljaju 20-tak učenika. Učenici su jako zainteresirani, a ovakav oblik rada pomaže im u artikuliranju stavova, uči ih slušati, razvijati kritičko mišljenje i dr.*
- *U sklopu nastave metodike zdravstvenog odgoja učenici 4-tih razreda pripremaju i izvode predavanja koje realiziraju na satovima razredne zajednice. Sudjelovanje učenika u uređenju interijera škole (ličenje prostora škole subotom.*
- *Aktivno sudjelovanje u Učeničkom vijeću.*
- *Predavanja o humanim odnosima među spolovima, planiranje obitelji.*

➤ **SURADNJA ODGOJNO-OBRAZOVNIH USTANOVA GRADA RIJEKE S DRUGIM INSTITUCIJAMA ILI UDRUGAMA U PROVEDBI PP-a**

Odgojno-obrazovne ustanove navode da su u provedbi PP-a najčešće surađivale sa sljedećim institucijama ili udrugama: Centar za socijalnu skrb, školska medicina, Udruga "Tić" - centar za zlostavljaju djecu, Centar za prevenciju ovisnosti, MUP-PU Primorsko-goranska, Savjetovalište za djecu i mladež, Centar za odgoj, defektološki odjeli za učenike s PUP-om, Gradsko društvo Crvenog križa, Rotary klub Rijeka, Udruga za kibernetičku psihologiju, Udruga Tera, Udruga SMART, mjesni odbori i sl..

Slijedi tabelarni prikaz nevedene suradnje :

Naziv odgojno-obrazovne ustanove	INSTITUCIJA I/ILI UDRUGA S KOJOM SURADUJE
DV Rijeka	Udruga za zaštitu djece od zanemarivanja i zlostavljanja: Tić; Centar za prevenciju ovisnosti
DV Pinokio	ŠD "Gorovo", ordinacija opće medicine, stomatološke ordinacija
OŠ "Belvedere"	Sa psihologom koji radi sa bivšim ovisnicima
OŠ "Brajda"	Filozofski fakultet – Odsjek za pedagogiju i MUP, Udruga za kibernetičku psihologiju, Gradsko društvo Crvenog križa - Rijeka
OŠ "Centar"	Filozofski fakultet – Odsjek za pedagogiju i MUP, Udruga za kibernetičku psihologiju, Gradsko društvo crveni križa - Rijeka
OŠ-SE "Dolac"	Udruga Terra
OŠ "Gornja Vežica"	Rotary club Rijeka, Filozofski fakultet - Odsjek za psihologiju, Služba školske medicine, Policijska uprava, Centar za socijalnu skrb, Centar za odgoj-poludnevni boravak.
OŠ Ivana Zajca	Zavodom za javno zdravstvo, školskim liječnikom
OŠ "Kantrida"	Školski dispanzer "Zamet"
OŠ "Kozala"	Filozofski fakultet
OŠ "Nikola Tesla"	Crveni križ, Teen star, Zdravstvene ustanove
OŠ "Pećine"	Zavodom za javno zdravstvo, školska ambulanta
OŠ "Podmurvice"	U organizaciji Crvenog križa
OŠ-SE "San Nicolo"	S roditeljem dr. Viktorom Peršičem, internistom nutricionistom pri Thalassoterapiji
OŠ "Srdoči"	Udruga «Terra», Udruga «Tić»
OŠ "Škurinje"	Rotary club, Rijeka kino, HNK Ivan pl. Zajc, Zavod za zaštitu spomenika, Konzervatorski zavod, Arhiv Grada Rijeke, Naučna i periodična biblioteka, sportski klubovi.
OŠ "Trsat"	Udruga "TIĆ", Centar za socijalnu skrb, školska liječnica
OŠ "Turnić"	Školska liječnica, Centar za socijalnu skrb, Dom za odgoj Rijeka
OŠ "Vežica"	Udruga za civilno društvo – SMART
OŠ "Zamet"	Centar za socijalnu skrb, Centar za odgoj, MUP, Mjesni odbor, Grad Rijeka, Ured za prosvjetu, Župa, susjedne škole, školski dispanzer, Filozofski fakultet, Ministarstvo, Županija, vanškolske org., klubovi i sekcije
Centar za odgoj i obrazovanje	Centar za prevenciju ovisnosti

PRVA RIJEČKA HRVATSKA GIMNAZIJA RIJEKA	Školski liječnik, Centar za socijalnu skrb, Državno odvjetništvo za maloljetnike, Crveni križ.
PRVA SUŠAČKA HRVATSKA GIMNAZIJA RIJEKA	Filozofski fakultet, učeničko vijeće - Zdravi grad Rijeka, Škola narodnog zdravlja Andrija Štampar
SREDNJA TALIJANSKA ŠKOLA RIJEKA	Policajska stanica, školski doktor
TEHNIČKA ŠKOLA ZA STROJARSTVO I BRODOGRADNJU RIJEKA	Centar za socijalni rad i Psihijatrijska bolnica Lopača
STROJARSKA ŠKOLA ZA IND. I OBRT.ZANIMANJA RIJEKA	Dom zdravlja Rijeka
STROJARSKO-BRODOGRAĐ ŠKOLA ZA IND. I OBRT.ZANIMANJA RIJEKA	Medicinski fakultet, školski dispanzer "Zamet", Crveni križ, Policijska uprava PGŽ-e
ELEKTROTEHNIČKA ŠKOLA RIJEKA	Crveni križ, Udruga građana Zdravi grad, Fakultet za defektologiju-Zagreb, Filozofski fakultet-Rijeka (Odsjek za psihologiju), Centar za socijalnu skrb, Centar za prevenciju ovisnosti, Školska medicina
ELEKTROINDUSTRIJSKA I OBRNIČKA ŠKOLA RIJEKA	Centar za odgoj Rijeka
KEMIJSKO GRAFIČKA ŠKOLA RIJEKA	CZSS, Centar za odgoj ZZJZ GONG, "UDRUGA". "Korak ispred", "Ask", "Potencijal"
GRADITELJSKA I POLJOPREDNA TEHNIČ. ŠKOLA RIJEKA	Centar za suzbijanje ovisnosti
GRADITELJSKA ŠKOLA ZA INDUSTRIJU I OBRT RIJEKA	Dom Sv. Ane, Dom za odgoj djece i mladeži, Crveni križ, Zdravi grad Rijeka, Centar za socijalnu skrb, Školska ambulanta, učenički domovi, Hrvatska udruga "IDEM"
TRGOVAČKA I TEKSTILNA ŠKOLA RIJEKA	Centar za socijalnu skrb
MEDICINSKA ŠKOLA RIJEKA	Grad Rijeka
CENTAR ZA ODGOJ I OBRAZOVANJE RIJEKA	Crveni križ, Centar za ovisnosti
ŠKOLA ZA PRIMIJENJENU UMJETNOST	Udruga "Terra"
DOM UČENIKA	škole, ordinacije školske medicine, psihoterapeuti
UČENIČKI DOM SUŠAK	Centar za prevenciju ovisnosti
UČENIČKI DOM PODMURVICE	Kazališta (HNK I.pl. Zajca, Gradsko kazalište lutaka),CDZZ

➤ PROBLEMI KOJE SU ODGOJNO-OBRAZOVNE USTANOVE UOČILE TIJEKOM PROVEDBE PP

Iz cjelovitog prikaza PROBLEMA KOJE SU ODGOJNO-OBRAZOVNE USTANOVE UOČILE TIJEKOM PROVEDBE PP koji posjeduje Odgoj gradske uprave za odgoj i školstvo izdvojiti ćemo samo neke, koji se ili pojavljuju najučestalije ili nam se čine zanimljivim za sugestije i preporuke kod razmišljanja u svezi unaprijeđivanja PP-a:

- *Teško je dobiti nekog predavača ili stručnjaka izvan škole.*
- *Nema dovoljno edukativnog materijala i povratnih informacija o provedenim anketama.*

- *Bila bi potrebna veća financijska podrška za praćenje programa, organizirano uključivanje vanjskih suradnika u rad s roditeljima i nastavnicima.*
- *Teškoće u organizaciji vanjskih stručnjaka, a vezano uz njihovo financiranje.*
- *Dva sata tjedno (školskom koordinatoru) je premalo vremena za kvalitetan rad.*
- *Program bi mnogo uspješnije realizirali da imamo dovoljno prostora za izvannastavne aktivnosti.*
- *Nedostatak prostora i vremena (u drugoj smjeni je druga isto tako velika škola).*
- *Preopterećenost učenika nastavnim sadržajima (gimnazija) i manja. motiviranost za rad na satovima razrednog odjela jer su umorni nakon 7 sati nastave.*
- *Idealno bi bilo umjesto SRZ-a održavati radionice.*
- *Potrebno je više sati zadužiti koordinatora ili za više škola odrediti posebnog profesionalnog koordinatora.*
- *Treba razvijati aktivno i suradničko učenje, ne treba potcijenjivati kompetentnost znanja. Škola treba raditi na osobnom i građanskom razvoju. Treba staviti naglasak na promjeni kulture načina življenja.*
- *Urediti jedan prostor u školi za zajedničko kreativno druženje i sl. Treba ići češće na izlete i organizirati zajedničke akcije.*
- *Neophodna je međusobna suradnja stručnih suradnika i stvaranje zajedničkih programa i načina djelovanja u kriznim situacijama*
- *Pojačati edukaciju nositelja programa i svih čimbenika koji su uključeni u realizaciju istog. Financijski poduprijeti realizaciju programa u školama.*

U literaturi se najčešće navode sljedeći problemi u provedbi prevencije:

1. roditelji potencijalno najugroženije djece i mladeži u prosjeku su najmanje zahvaćeni programima prevencije;
2. programi prevencije prezentirani kroz školski sustav najteže dopiru do najugroženije djece, jer ona najviše izostaju iz škole i najviše odbacuju vrijednosti i stavove koje potiče škola;
3. potencijalno najugroženija grupa mladih ne prati obrazovne televizijske programe koji se na stručan način bave problemima ovisnosti, već filmove i TV serije u kojima prevladava seks, piće i cigarete, a nerijetko i droga.

➤ **PRIMJEDBE I PRIJEDLOZI ODGOJNO-OBRAZOVNIH USTANOVA ZA NASTAVAK RADA**

Iz cjelovitog prikaza PRIMJEDBI I PRIJEDLOGA ZA NASTAVAK RADA koje su odgojno-obrazovne ustanove navele, a koji posjeduje Odgoj gradske uprave za odgoj i školstvo izdvojiti ćemo samo neke, koji se ili pojavljuju najučestalije ili nam se čine zanimljivim za sugestije i korisne preporuke kod razmišljanja u svezi unapređivanja PP-a:

- *Predložimo organizaciju tribine i predavanja za odgajatelje i roditelje korisnike usluga DV Rijeka čiji bi nositelji bio Centar za prevenciju ovisnosti.*
- *Potrebno bi bilo čim više educirati koordinatore preventivnog programa kao i učitelje u svezi ovog problema da bi se na čim bolji način pristupilo radu i prevenciji.*
- *Potrebno je u školama ekipirati stručne službe ili oformiti timove van škole koji bi u školama provodili neke od aktivnosti interesantne učenicima.*
- *Da bi se postigli vidljiviji rezultati potreban je dugotrajan i kontinuirani rad, a sat za provođenje programa trebalo bi upisati u tjedni raspored sati učenika*
- *Koordinator ŠPP treba biti nagrađen s više od dva sata tjedno kako bi što valjanije obavio svoj posao, naročito u onim školama gdje nisu ekipirane stručne službe.*
- *Potrebna je veća potpora vanjskih službi i organizacijska i materijalna da bi program mogao kvalitetno saživjeti u školi.*

Odjel gradske uprave za zdravstvo i socijalnu skrb nakon održanog okruglog stola u Gradskoj vijećnici, poklonio je školama knjige/priručnike "Zajedno za zdravlje i dobrobit učenika" i "Obiteljska i društvena socijalizacija" s ciljem izrade kvalitetnih školskih preventivnih programa. Većina odgojno-obrazovnih ustanova visoko je procijenila korisnost ovih priručnika te izrazila želju da se, tom prigodom, ponuđena edukacija za osposobljavanje koordinatora, a radi izrade kvalitetnijih školskih preventivnih programa utemeljena na ovim priručnicima svakako realizira. Na žalost postoji jedan manji broj ustanova koje ove priručnike nisu dobile.

➤ ZAVRŠNA RAZMATRANJA

Škola je središnja institucija nadležna za poticanje rasta i razvoja ličnosti, za razvoj bitnih kompetencija, za stjecanje znanja s ciljem spoznavanja istine o životnoj stvarnosti, o drugim ljudima, o sebi samime. Škola bi trebala jačati sržne humane vrijednosti čovjeka, njegove sposobnosti spoznaje, njegovo kvalitetno integriranje u društvenu zajednicu. Kao takva, škola zauzima središnje mjesto u životu učenika. Dio je njihove svakidašnjice i stoga je bitno da učenici vole ići u školu, da ih ona oplemenjuje i usređuje.

Nužna je sadržajna reforme škole, rekonceptualiziranje njezinog poslanstva i smisla, prilagođavanje demokratskom okruženju u kojemu utjerivanje straha ne može biti dominantan oblik ponašanja, usmjeravanje nastavnih i odgojnih procesa prema učeniku, njegovim potrebama i dinamici suvremene životne stvarnosti. Školu treba postaviti tako da oslobađa i potiče, a ne da blokira razvoj učeničkih potencijala. Na taj način sustavno će se vršiti prevencija niske kvalitete života u zajednici, pa time i rizičnih oblika ponašanja.

Značajnim protektivnim faktorom smatramo pozitivnu motivaciju za školu. Učenici koji se trude biti što uspješniji u školi, koji redovito uče, imaju dobru komunikaciju s nastavnicima i koji su zadovoljni svojim školskim uspjehom, značajno manje koriste sva ispitana sredstva ovisnosti, imaju manje opravdanih i neopravdanih izostanaka iz škole, značajno se bolje osjećaju, nisu depresivni i agresivni.

Treba stvarati uvjete u kojima će učenici sa zadovoljstvom ići u školu, tj. podizati motivaciju za školu. Učiniti je zanimljivom, manje stresnom, ugodnijom. Komunicirati s učenicima, uvažavati njihova mišljenja i emocije, tretirati ih kao ravnopravna ljudska bića.

Svakako da proces školskog obrazovanja treba pretrpjeti određene promjene, i to prvenstveno u smislu tzv. humanističkog pristupa poučavanju. Riječ je o interaktivnom načinu učenja u kojem je uloga učenika znatno aktivnija nego u klasičnom načinu poučavanja. Smanjuje se količina "klasičnih" predavanja, a nastoji se što veći dio izlaganja gradiva provoditi na problemski način. Utvrđi se koji su najizraženiji učenikovi interesi i onda se uz njih veže poučavanje i manje "privlačnih" predmeta. Potiče se kultura dijaloga između učitelja, učenika i roditelja u svim dvojnim, odnosno trojnim kombinacijama. Tada i učitelji i roditelji postaju pozitivnim i prihvatljivim modelima identifikacije, inače to mogu postati bogati dileri, tajkuni ....

Osobito je važno da škola ne isključi iz obrazovnog procesa učenike koji su počeli eksperimentirati s drogom. Time oni nezaustavljivo kreću na put ovisnosti i kriminala.

Ustroj škole kao odgojno-obrazovne institucije stvara učenicima i nastavnicima mnoge teškoće i probleme. Pretjerano inzistiranje na znanju učenika, kao da je ono jedina vrijednost u životu mlade osobe, ponekad utječe na zanemarivanje odgojne funkcije škole.

Učenici koji ne postižu visok školski uspjeh, na neki se način postavljaju u drugi plan, čak omalovažavaju. Na činjenicu da je škola i odgojna institucija sve se češće zaboravlja – učitelji nemaju vremena ili imaju sve manje vremena razgovarati sa svojim učenicima, zanimati se za njihove želje, probleme, interese, radovati se zajedno sa njima. Zaboravlja se, da će uspješnije podučavati učenike onaj nastavnik koji osim užega stručnog znanja – poznavanja matematike, materinskog jezika, povijesti itd. iskazuje topao odnos prema učenicima, smisao za humor, uživljavanje u njihove probleme i načine gledanja na svakodnevni život. Često se rabi sintagma

“značajno učenje”, koja govori da učenje ne smije biti svedeno na samo gomilanje činjenica, nego da je vrlo važno i potrebno izgrađivati stavove mladih i utjecati na njihovo ponašanje.

Potrebno je prihvatiti da je znanje (ma koliko bilo značajno), promjenjivo u vremenu. Ono što netko ne zna danas, može naučiti ako shvati da je to potrebno ili korisno, a ono što netko zna, može i zaboraviti. Umijeće nastavnika očituje se i u tome da učenici nastavne sadržaje prepoznaju kao korisne i vrijedne za život što će ih potaknuti da upamte.

No, osim što im valja prenositi znanje, učenike treba i odgajati. Učiti djecu i mlade određenim moralnim normama i ponašati se u skladu s njima iznimno je važno za svakog učitelja koji želi odgojno djelovati. Razvijati kod djece i mladih tzv. **prosocijalno ponašanje**, znači učiti ih ponašanju kojim se pomaže drugima, suosjeća s njima. **Asretivnim ponašanjem** potiče se djecu i mlade da na primjeren način nastoje ostvariti svoje želje, ne povrijeđujući i ne ugrožavajući druge. To su djelotvorni načini razvijanja samopoštovanja i samopouzdanja svakog pojedinca.

Slično kao i u obitelji, u školi nedostaje komunikacija između učenika i nastavnika, ali također između roditelja i nastavnika te, naravno između učenika i roditelja.

Ipak treba naglasiti da se odgojna uloga osnovne i srednje škole razlikuju. Nastavnicima u srednjim školama svakako je mnogo teže odgojno djelovati zbog intenzivnih i mnogobrojnih promjena mladih u tom razdoblju. Za djelotvorno odgojno obrazovanje bila bi potrebna i neka specifična znanja koja često nedostaju. Usto, izrazita brojnost učenika u djelu razrednih odjela otežava djelovanje u tom tragu. I ostvarenje nastavnog programa daleko je složenije i zahtjevnije u srednjoj školi.

Polazak u srednju školu za mnoge je mlade ljude stresna situacija. Određeni broj učenika mora se zadovoljiti školom koja im je dostupna, u skladu s ocjenama koje su imali, a neki se upisuju u školu po želji roditelja.

A polazak u srednju školu poklapa se s početkom razdoblja adolescencije. U tom razdoblju mladi vjeruju da sve mogu i znaju. Ako izostane odgojna uloga i škole i roditelja, mogući su brojni problemi. Adolescenti očekuju da ih i nastavnici i roditelji poštuju kao osobe; da uvažavaju njihove želje i interese; da ih na neki način pridobiju za svoje ideale; da se ponašaju u skladu s onim što verbalno zastupaju. Ako takva ponašanja odraslih izostanu, mladi ih mogu kažnjavati na različite načine: lošim ocjenama, bježanjem s nastave, konzumiranjem alkohola, drogiranjem, razbijanjem školskog inventara i sl.

O ponašanju učenika u nekim srednjim školama postoje predrasude. Npr. vjeruje se da gimnazije kao kvalitetne škole imaju i značajniju odgojnu funkciju. Vrsta škole, međutim ne može sama po sebi biti zaštićujući element u odrastanju mlade osobe. Osobine i zrelost mladih ljudi, kao i kvaliteta odgojnih postupaka u prethodnoj životnoj fazi značajno će utjecati na njihova ponašanja. Upisati učenika u gimnaziju ne znači da problema s devijantnim ponašanjem neće biti, kao što ni upis u npr. obrtničku školu ne donosi nužno probleme i teškoće.

➤ **PREPORUKE ZA PLANIRANJE USPJEŠNIH ŠKOLSKIH PP-a U ŠKOLSKOJ 2004./2005. GODINI**

Polazeći od preporuka utemeljenih na znanstvenim rezultatima Odjel je sugerirao kojim strategijama u razredu i školi bi se odgojno-obrazovne ustanove trebale rukovoditi prilikom planiranja svojih ŠPP-a za školsku 2004./2005. godinu:

▪ **U razredu**

- ŠPP provoditi čim više kroz nastavno gradivo i sadržajno osmišljene satove razrednog odjela;
- Organizirati više radioničkog oblika rada na satovima razrednog odjela;

- Naglašavati učenje socijalnih vještina koje pomažu učenicima da rješavaju probleme, kritički razmišljaju, donose zdrave odluke, da se vezuju za vršnjake dobrog ponašanja, da se znaju oduprijeti pritisku vršnjaka;
- Pomagati učenicima razlikovati problematičnu okolinu i osobni identitet, da se razvija i jača samopoštovanje kod učenika;
- Poticati suradničko timsko učenje i pomaganje vršnjaka;
- Pomagati učenicima vidjeti njihovu jedinstvenost;
- Razvijati učenikove potencijale. U učenicima razvijati osjećaj razredne pripadnosti. Učiti i poučavati socijalne vještine i vještine rješavanja problema; Uspostaviti s učenicima čvrsta pravila i postupke rješavanja konflikata, što stvara pozitivne norme u razredu.

▪ **U školi**

- Omogućiti učenicima savjetovanje i pomaganje vršnjaka;
- Uključiti učenike u donošenje odluka: o školskim pravilima, školskim proslavama, školskim izletima i sl.;
- Naglašavati socijalnu povezanost i školski uspjeh, osigurati pomoć u školskim uspjesima;
- Osiguravati poticajnu sredinu;
- Unapređivati osjećaj pripadnosti školi;
- Uključiti obitelj i zajednicu;
- Poticati aktivnije uključivanje roditelja u rad škole i njihovo sudjelovanje u preventivnim aktivnostima u sklopu školskih preventivnih programa;
- ŠPP provoditi i kroz sadržajno osmišljene roditeljske sastanke kao integrirani dio rada svakog razrednika, a posebice kroz veću zastupljenost radioničkog oblika rada na roditeljskim sastancima;
- Brinuti o kontinuiranom stručnom usavršavanju učitelja/nastavnika u području odgojne problematike, novih strategija i metoda rada, suradničkog učenja, jačanja samopouzdanja i pozitivne slike o sebi;
- Suvremene preventivne strategije sprečavanja ovisnosti, zahtijevaju drugačiji pristup odgoju i obrazovanju, od uobičajenog koji se provodi u školama. Škole imaju zadatak da olakšaju razvoj učenika kako bi oni dostigli svoj puni potencijal. Učenike bi trebalo pripremiti da djeluju uspješno u svijetu koji se neprekidno mijenja. Svaki učenik bi trebao dobiti priliku da bude uspješan, postane odgovoran, neovisan u donošenju odluka, da stekne pozitivan osjećaj o sebi i vrijednostima oko sebe. U Nacionalnoj strategiji zlouporabe droge u Republici Hrvatskoj i Akcijskom planu suzbijanja zlouporabe opojnih droga za 2004. godinu upravo se najznačajnija uloga predviđa kod izrade i provođenja preventivnih programa za mlade kako bi oni bili sposobni oduprijeti se pritiscima okoline i vlastitoj znatiželji, donositi ispravne odluke i birati zdrave stilove života, pri čemu učenje komunikacije ima značajno mjesto.

Odgojno-obrazovnim ustanovama savjetovano je da se prilikom planiranja svojih PP-a za školsku 2004./2005. godinu koriste dostavljenim opširnim materijalom i priručnicima "Zajedno za zdravlje i dobrobit učenika" i "Obiteljska i društvena socijalizacija" s ciljem izrade kvalitetnih preventivnih programa. Također, sugerirano im je da bi u planiranje preventivnih programa trebali krenuti analizirajući svoje sadašnje PP i rezultate koje su postigli, a zatim temeljem analize dobivenih podataka izraditi plan aktivnosti i jasne radne materijale. Od odgojno-obrazovnih ustanova očekuje se da unaprijed planiraju provedbu procjene uspješnosti preventivnih programa - primjenom mjernih instrumenata evaluacije kako bi se dobile smjernice za njihovo daljnje osmišljavanje.

U nastavku slijedi PRIKAZ REZULTATA ANKETNOG UPITNIKA O PROVOĐENJU ŠKOLSKOG PREVENTIVNOG PROGRAMA TIJEKOM 2003. GODINE – brožčani podaci odgojno-obrazovnih ustanova na području grada Rijeke:

Naziv škole	Koordinator	Izvođač preventivnog programa je		PP provodi se:			Broj održanih			Broj učenika koji su sudjelovali u PP	% učenika koji su sudjelovali u PP	Broj roditelja koji su sudjelovali u PP	% roditelja koji su sudjelovali u PP	Broj učitelja koji su sudjelovali u PP	% učitelja koji su sudjelovali u PP
		djelatnik škole	vanjski suradnik	predavanja	radio-nice	drugi oblici rada	predavanja	radio-nica	nekim drugim oblicima rada						
DV Rijeka	Sanja Štemberger		1	1		1	1	15		3170	100,00	190	5,99	295	100,00
Waldorski DV "Mala vila"	Ksenija Milenković	1				1	1			40	95,24	20	47,62	6	100,00
DV Pinokio	Tatjana Vodeničar	1		1		1	4			30	100,00	30	100,00	2	100,00
DV "Nazaret"	Stojka Maslač	1		1	1	1	2	2	15	59	80,82	40	54,79	6	100,00
ukupno predškolske ustanove		3	1	3	20	4	8	17	15	3299	99,52	280	8,45	309	100,00
OŠ "Belvedere"	Sanja Mlivić	1		1	1		2	2		45	20,93	43	20,00	4	18,18
OŠ "Brajda"	Linda Kolić - Sobol	1		1	1	1	11	5	3	400	77,82	297	57,78	40	100,00
OŠ "Centar"	Zora Popović	1		1	1	1	2	16	4	241	100,00	241	100,00	26	100,00
OŠ-SE "Dolac"	Marija Naglić	1		1	1		5	4		46	19,17	30	12,50	27	100,00
OŠ "Eugen Kumičić"	Bojana Marin	1		1			7			300	55,87	380	70,76	34	94,44
OŠ "Fran Franković"	Danica Siložić	1		1	1		1	6		440	69,51	30	4,74	40	83,33
OŠ "Gelsi"	Ester Bakotić-Šepić	1		1	1		9	3	4	218	79,27	70	25,45	20	60,61
OŠ "Gornja Vežica"	Jasna Arrigoni	1	1	1	1		6	13	48	612	100,00	423	69,12	47	95,92
OŠ Ivana Zajca	Mirjana Vučković	1		1	1	1	3	15	mного	348	99,15	70	19,94	26	100,00
OŠ "Kantrida"	Nada Čoso	1				1	5	10		422	82,75	236	46,27	42	100,00
OŠ "Kozala"	Anić Kim	1		1	1	1	3	16	4	500	100,00	25	5,00	16	45,71
OŠ "Nikola Tesla"	Orjana Marušić	1		1	1	1	6	4	5	263	59,37	151	34,09	30	73,17
OŠ "Pećine"	Slavica Rumora	1		1	1		6	3		210	52,50	52	13,00	28	93,33
OŠ "Pehlin"	Slavica Iljkić	1		1	1	1	6	14	14	511	100,00	511	100,00	35	100,00
OŠ "Podmurvice"	Nada Kegalj	1	1	1	1	1	12	5	12	310	64,99	220	46,12	12	35,29
OŠ-SE "San Nicolo"	Ester Bakotić-Šepić	1		1	1		4	6	2	111	54,68	40	19,70	20	80,00
OŠ "Srdoči"	Nataša Buzarinov	1		1	1		4	6	1	415	52,87	784	99,87	30	58,82
OŠ "Škurinje"	Nevenka Ilić i Bojana Sudar	1		1	1	1	12	4	4	90	25,07	8	2,23	28	96,55
OŠ "Trsat"	Mirjana Kazija	1		1	1	1	3	4		130	45,61	32	11,23	23	100,00
OŠ "Turnić"	Ljiljana Kuloš-Jutrović	1		1	1		9	3	5	594	100,00	594	100,00	38	100,00
OŠ "Vladimir Gortan"	Anka Molnar	1	1	1	1		18	2		530	100,38	120	22,73	35	87,50
OŠ "Vežica"	Ksenija Laleta	1		1			3	48	48	521	99,24	500	95,24	38	100,00
OŠ "Zamet"	Aleksandra Vivoda	1		1	1	1	22	13	46	777	106,29	731	100,00	48	100,00
Centar za odgoj i obrazovanje	Tatjana Kovačić	1	1	1		1	2			15	23,81	30	47,62	15	93,75
OŠ "Waldorfska"	Blanka Haverka	1		1					nastava	66	98,51	66	98,51	9	90,00

OŠ "Grivice"	Jasmina Safić	1			1					131	100,00	131	100,00	19	82,61
ukupno osnovne škole		26	4	24	21	12	161	202	202	8246	76,85	5815	54,19	730	84,39
PRVA RIJEČKA HRVATSKA GIMNAZIJA RIJEKA	Martina Šendula-Pavelić	1		1	1	1	12	14		578	100,00	350	60,55	45	100,00
GIMNAZIJA ANDRIJE MOHOROVIČIĆA RIJEKA	Henry Ponte	1		1	1		1	20		500	90,25	20	3,61	30	68,18
PRVA SUŠAČKA HRVATSKA GIMNAZIJA RIJEKA	Andrea Dodig-Blašković	1		1			puno			621	100,00			5	11,36
SALEZIJSKA KLASIČNA GIMNAZIJA RIJEKA	Marinko Ivanković	1		1			2		5	180	77,92	46	19,91	15	60,00
SREDNJA TALIJANSKA ŠKOLA RIJEKA	Iva Bradaschia	1		1		1	5		po potrebi	235	99,16			34	91,89
TEHNIČKA ŠKOLA ZA STROJARSTVO I BRODOGRADNJU RIJEKA	Miljenko Zubičić	1		1			5		1	390	99,74	160	40,92	40	95,24
STROJARSKA ŠKOLA ZA IND. I OBRT.ZANIMANJA RIJEKA	Tamara Spremec-Nebić	1	1	1	1	1	4	11	2	210	91,70	50	21,83		
STROJARSKO-BRODOGRAĐ ŠKOLA ZA IND. I OBRT.ZANIMANJA RIJEKA	Marija Glavašević	1		1	1	1	11	11	3	212	99,07	95	44,39	30	100,00
ELEKTROTEHNIČKA ŠKOLA RIJEKA	Tanja Topić-Justinac	1		1	1		20	12	21	618	100,00	539	87,22	40	85,11
ELEKTROINDUSTRIJSKA I OBRNIČKA ŠKOLA RIJEKA	Irena Smojver Koprivnikar	1		1	1	1	19	14	20	532	100,00	532	100,00	41	100,00
KEMIJSKO GRAFIČKA ŠKOLA RIJEKA	Sonja Crnić	1		1	1	1	13	20	20	300	87,72	60	17,54	38	95,00
PROMETNA ŠKOLA RIJEKA	Mara Topić-Bradranović	1		1	1	1	3	1	5	189	46,78	12	2,97	37	100,00
GRADITELJSKA I POLJOPREDNA TEHNIČ. ŠKOLA RIJEKA	Tina Udović	1		1		1	2		2	350	95,11	300	81,52	26	72,22
GRADITELJSKA ŠKOLA ZA INDUSTRIJU I OBRT RIJEKA	Marina Karadakić	1		1		1	3		13	250	97,66	200	78,13	31	96,88
TRGOVAČKA I TEKSTILNA ŠKOLA RIJEKA	Jelica Dadić-Stipković	1			1					36	5,37				
EKONOMSKA ŠKOLA MIJE MIRKOVIĆA RIJEKA	Suzana Kozina	1		1	1	1	31	65	7	969	100,10	420	43,39	71	100,00
MEDICINSKA ŠKOLA RIJEKA	Sanja Orešković	1	1	1	1	1	30	83	16	880	100,00	880	100,00	76	100,00
ŠKOLA ZA PRIMIJENJENU UMJETNOST	Jasna Buneta		1		1	1		10		27	12,86			1	3,13
ukupno srednje škole		17	3	16	12	12	161	261	115	5378	64,77	3664	44,13	560	73,39
UČENIKI DOM SREDNJIH ŠKOLA	Boris Marinac	1		1	1		7	12	43	160	97,56	42	25,61	7	
UČENIČKI DOM SUŠAK	Elizabeta Galić-Papić	1		1	1	1	4	3	15	108	100,00	28	25,93	7	
UČENIČKI DOM PODMURVICE	Marija Čemeljić-Salopek	1				1	6	40	15	200	81,30	100	40,65	13	
ukupno učenički domovi		3		2	2	2	17	55	73	468	90,35	170	32,82	27	

OSVRT NA SURADNJU S LOKALNOM SAMOUPRAVOM U AKTIVNOSTIMA IZ PREVENTIVNIH PROGRAMA ZA SUZBIJANJE OVISNOSTI ODGOJNO-OBRAZOVNIM USTANOVAMA GRADA RIJEKE

Način provođenja slobodnog vremena je uz utjecaj obitelji, škole i vršnjaka, četvrti najbitniji faktor koji utječe na razvoj ličnosti mladih ljudi. Dok u obitelji i školi postoje relativno čvrsto određene norme i vanjska kontrola ponašanja, ispunjavanje slobodnog vremena je često prepušteno samim mladima. To vrijeme omogućuje zadovoljavanje osobnih potreba, interesa, stvaralačkog ponašanja, ali i obrnuto, loše strukturirano slobodno vrijeme može predstavljati veliku opasnost jer iziskuje samokontrolu ponašanja, koji mnogi mladi ljudi još ne poznaju.

Mladi koji se aktivnije bave sportom i rekreacijom nešto manje u prosjeku puše, manje koriste sredstva za smirenje, i nešto manje su depresivni. Bavljenje sportom, međutim, ne javlja se u našem slučaju kao posebni protektivni faktor za konzumiranje alkohola i droga.

Protektivnim se oblicima ponašanja u slobodno vrijeme pokazuju sljedeće aktivnosti: posjećivanje kulturnih događaja, predstava, predavanja i sl., obavljanje kućnih poslova, provođenje vremena u učenju, provođenje vikenda u prirodi, sudjelovanje u školskim izvannastavnim aktivnostima, čitanje časopisa za mlade.

Pomaganje mladima u organizaciji i strukturiranju slobodnog vremena je prioritetni zadatak lokalne samouprave za koji se moraju osigurati dostatna sredstva. U kreiranju programa treba uključiti mlade, ali i stručnjake npr. psihologe, pedagoge i sl. Privatni vlasnici kafića i inih mjesta za izlaske fleksibilno se, s ciljem ostvarenja osobne zarade, prilagođavaju i diktiraju dominantne oblike zabave mladih. Hitno, na razini škola, gradova i županije treba razraditi modalitete ponude širih mogućnosti kvalitetnijeg provođenja slobodnog vremena mladih. Voditi brigu o njihovim stvarnim potrebama za zabavom, druženjem, zaljublivanjem, ali i za aktivnostima koje sadrže izazove, te iziskuju fizički i mentalni napor: sport, različita natjecanja, rasprave, osmišljene društvene akcije koje potiču pozitivne emocije, zaštita okoline, životinja, pomaganje drugima... Putem dobro strukturiranog slobodnog vremena kod mladih će se poticati oslobađanje kreativnosti, učenje o demokraciji, o sebi, te posebice zdravo rješavanje krize identiteta što je bitno za kasniji život.

a) ORGANIZIRANO SLOBODNO VRIJEME MLADIH U USTANOVU "DOM MLADIH" RIJEKA

Različita istraživanja potvrđuju da je nekvalitetno organizirano slobodno vrijeme-veliki razlog "skretanja u nasilje i ovisnost", pa bi kvalitetno organizirano slobodno vrijeme bio temelj u prevenciji kako ovisnosti tako i nasilja. Na tom planu u Gradu Rijeci najviše doprinosi gradska ustanova "Dom mladih" Rijeka budući su njeni ciljevi i djelatnost briga za djecu i mlade kroz ponudu različitih aktivnosti u slobodnom vremenu. U odgojnom pogledu djelatnost ustanove se može odrediti kao proaktivno djelovanje na razvoj zdravih stilova života koji su najbolja prevencija devijantnih socijalnih obrazaca života djece i mladih u fazi kad su najosjetljivija. Gradska ustanova "Dom mladih" Rijeka nudi različite programe za kvalitetno provođenje slobodnog vremena djece i mladih te obavlja svoju djelatnost u dva objekta:

1. Laginjina 15 u Rijeci
2. Dvorac Stara Sušica u Gorskom kotaru (objekt je u vlasništvu Grada Rijeke).

Ustanova je jedinstvena u Republici Hrvatskoj. U proteklom razdoblju provodila je razne programe odgoja i obrazovanja za djecu i mlade, kako u objektu u Rijeci tako i u Dvorcu Stara Sušica, pri čemu je bilo nužno ponudu programa obogaćivati i usklađivati s interesom korisnika.

Odgojno-obrazovnu djelatnost provode učitelji glazbene, tehničke i likovne kulture, te profesori informatike. Za neke programe (ples, dramska grupa, robotika, brodomodelari, šah,

video i film, GO i sl.) Ustanova koristi vanjske suradnike koji su istaknuti pojedinci u pojedinim područjima.

Uz programe neposrednog rada s djecom i mladima, koji se u pravilu odvijaju tijekom cijele školske godine, "Dom mladih" Rijeka preuzima tehničku organizaciju povremenih aktivnosti kao što su gradska natjecanja, susreti i smotre učenika osnovnih i srednjih škola, druženje stipendista Grada, organizaciju klizanja na prvom riječkom klizalištu, organizaciju završnog druženja učenika osmog razreda osnovnih škola Grada Rijeke.

U tekućoj 2004. godini u Ustanovi se radi kroz cca. 32 programa (foto, glazbena, modelarska sekcija, informatika, predškolska likovna radionica, video radionica, tečaj bicikla, ritmika i balet glazbeni sastav, plesna sekcija, školske prometne jedinice, prometna sekcija, školski multimedijalni laboratorij, kazališna radionica "Malik", dječja igraonica "Razgovorko", ekološka igraonica, robotika, debatni klub, šah, go, filmska radionica, elektronika, astronomija, aviomodelari, brodomodelari). Program se organizira za 1340 djece i mladih tjedno, te 10.960 noćenja u Dvorcu Stara Sušica gdje se provodi škola u prirodi, zimovanja, ljetovanja, školski proljetni praznici, vikend programi i doček Nove godine.

U proteklom su se razdoblju značajno razvili razni informatički programi i tečajevi prometne kulture za učenike osnovnih škola, a od 2001. godine pokrenuti su trendovski programi Multimedijalni laboratorij i Robotika.

Posljednjih godina "Dom mladih" Rijeka istražuje interes djece i mladih za različite nove programe, pa su tako uveli nove programe: Centar za robotiku i Aviomodelarstvo, a u pripremi je uvođenje Automodelarstva i tečaja za bicikle vezano uz novi Zakon o prometu.

Najšire uzevši ciljevi, funkcije i djelatnost Doma mladih u Rijeci su skrb za razvoj i zadovoljavanje potreba riječke djece i mladih za interesnim aktivnostima u slobodnom vremenu.

Kvaliteta djelatnosti Doma mladih kao gradskog interesnog središta očituje se u sintezi dviju prividno suprotnih tendencija: specijalizacije i profesionalizacije određenih funkcija prije svega managerske i pedagoške i socijalizacije/demokratizacije odnosa.

Načela na osnovi kojih su postavljeni ciljevi djelovanja Doma mladih usklađeni su s potrebama racionalizacije, profesionalizacije i u skladu su s vizijom kvalitetnog zadovoljavanja potreba djece i mladih za interesnim aktivnostima:

- cjelovito zadovoljavanje potreba djece i mladih,
- proaktivno i preventivno utjecanje na razvoj zdravih životnih stilova,
- strateško pokrivanje interesnih područja,
- pluralističko zadovoljavanje potreba i interesa korisnika te potreba nositelja programa,
- razvoj funkcija Doma mladih kao središta interesnih aktivnosti u Rijeci,
- komplementarno institucionalno umrežavanje u sustav interesnih aktivnosti.

U interesu poticanja razvoja civilnog društva u Rijeci, Dom mladih je uveo **Savjet Doma mladih** – neprofesionalno, društveno savjetodavno tijelo, kao dokaz posebne skrbi za djecu i mlade. Savjet čini jednaki broj društveno priznatih i stručnih javnih djelatnika i predstavnika djece i mladih, zainteresiranih za promicanje kvalitete zadovoljavanja potreba djece i mladih za interesnim aktivnostima u Rijeci.

Ingerencije Savjeta Doma mladih su pokretanje inicijativa i savjetodavnih prijedloga u ustroju, razvoju programa rada i izradi godišnjih programa rada.

Tečajevi/sekcije

rbr.	područje tečaj/program	članarina	prosječan broj polaznika mjesečno
1.	Sigurno u prometu Tečaj bicikla	besplatno	180
2.	Prvi koraci u prometu <i>za OŠ Grada Rijeke</i>	besplatno	240
3.	Prvi koraci u prometu <i>za OŠ PG županije</i>	besplatno	240
4.	Prvi koraci u prometu <i>za vrtiće Grada Rijeke</i>	besplatno	60
5.	Školske prometne jedinice	besplatno	32
6.	Prometne jedinice mladeži	besplatno	40
7.	Foto sekcija	besplatno	20
8.	Video sekcija	besplatno	30
9.	Filmska radionica	besplatno	20
10.	Robotika Centar za robotiku	besplatno	20
11.	Astronomija	besplatno	20
12.	Modelarska sekcija • <i>brodomaketarstvo</i> • <i>maketarstvo</i>	besplatno	15
13.	Aviomodelarstvo	50,00	15
14.	Elektrotehnika • <i>elektronika</i> • <i>el. mjerenje</i> • <i>mikroelektronika</i>	besplatno	20
15.	Informatika	100,00	90
16.	Multimedijalni laboratorij Informatika	besplatno 100,00	90

Programi tehničke kulture

Informatički i programi

Programi likovne kulture	17.	Predškolska likovna igraonica	300,00	30
Scenski programi	18.	Tečaj ritmike i baleta	170,00	120
	19.	Plesna sekcija	180,00	50
	20.	Kazališna radionica <i>Malik</i>	150,00	20
Glazbeni tečajevi	21.	Glazbeni sastav	150,00	25
	22.	Glazbena sekcija synthesizer	200,00	10
	23.	Glazbena sekcija klavir	200,00	20
	24.	Glazbena sekcija gitara	200,00	20
Ostali programi	25.	<i>Razgovorko</i> Dječja igraonica	150,00/2h 180,00/4h 220,00/6h	10
	26.	Organizacija proslave rođendana	30,00/3h 20,00/2h	
	27.	Odgaj za demokraciju i prava čovjeka <i>Debatni klub</i>	besplatno	20
	28.	Učimo putem igre i zabave Ekološka radionica	besplatno	15
	29.	Šah	besplatno	20
	30.	Go	besplatno	20

Plan rada odmarališta Dvorac Stara Sušica

programi	Broj djece		broj djece	broj noćenja
	trajanje programa /dana/	broj grupa		
zimovanje	80/7	1	80	560
proljetni praznici	80/7	1	80	560
škola u prirodi	80/5	17	1360	6800
vikend programi	80/2	9	720	1440
ljetovanje	80/7	2	160	1120
ukupno			2400	10 480

Za vrijeme **proljetnih i ljetnih praznika** Dom mladih organizirao je za djecu i mlade niz radionica, tečajeva i igraonica, i to iz svojih sljedećih aktivnosti:

- Foto - fotografiranje digitalnim foto aparatom i izrada fotografija,
- Informatika - informatička igraonica,
- Robotika, elektronika i aviomodelari - električna mjerenja, izrada avio modela,
- Promet - tečaj upravljanja biciklom i vožnja bicikla,
- Ekologija - igrom i razmišljanjem djelujemo ekološki.

b) RAD NA PREVENCIJI ZLOUPORABE DROGA PUTEM DJELATNOSTI SPORTA I TEHNIČKE KULTURE

Djelatnosti sporta i tehničke kulture svakako značajno pridonose prevenciji zlouporabe droga odnosno suzbijanju ovisnosti svojim raznovrsnim programima namijenjenim svim uzrastima, pružajući istima mogućnost kvalitetnog organiziranja slobodnog vremena, pozitivno utječući na zdravstvenu te psihofizičku sposobnost osoba koje se tim djelatnostima bave.

Odjel gradske uprave za sport i tehničku kulturu kroz sufinanciranje programa javnih potreba udruga iz područja sporta i tehničke kulture značajno pridonosi razvoju sporta i tehničke kulture u gradu Rijeci, širenju kruga osoba koje se bave tim značajnim djelatnostima, kao i poboljšanju samih uvjeta za bavljenje istima.

Financiranjem redovnih aktivnosti sportaša, koje se odnose na trenažni i natjecateljski proces, s proračunskim iznosom u visini od =7.800.000,00 kn, Odjel prati programe javnih potreba koje provodi oko 95 sportskih klubova grada Rijeke u 36 sportova, sa cca 10.000 sportaša svih dobnih skupina.

U području vannastavnih aktivnosti djece učenika i studenata Odjel sufinancira sportske programe počevši od sportskih vrtića, preko učenika i studenata prema planu proračuna Odjela u iznosu od 310.000,00 kuna. U navedeni program uključeno je kroz sportske aktivnosti preko 5.000 učenika kao i cca 500 studenata putem Studentskog zbora Sveučilišta u Rijeci.

Grad Rijeka poduzima i dodatne napore na popularizaciji sporta među mladima, u kojem smislu valja izdvojiti manifestaciju "Homo si teć", organizaciju međunarodnih sportskih priredbi poput XI. Ljetnih igara mladeži Radne zajednice Alpe – Jadran, Davis cup susreta tenis reprezentacija Hrvatske i Belgije, Fiumanku itd.

Investicije u postojeće te izgradnja novih sportskih objekata i objekata tehničke kulture pridonose podizanju kvalitete uvjeta za bavljenje sportom i tehničkom kulturom što je također preduvjet za sve masovnije bavljenje navedenim djelatnostima.

Provedbom Programa javnih potreba u tehničkoj kulturi grada Rijeke također se djeluje preventivno na suzbijanju ovisnosti, i to putem:

- 40-ak udruga koje se sufinanciraju iz proračuna Grada Rijeke sa iznosom od =494.000,00 kuna, a koje udruge objedinjavanju cca 5.200 mladih osoba,
- putem vannastavnih aktivnosti učenika osnovnih i srednjih škola sa iznosom od =100.000,00 kuna, s 2.100 učenika
- kroz visokoučilišta te aktivnosti studenata sa iznosom od =41.000,00 kuna, sa 60 studenata
- kroz projekte kao što su: "Cjelokupno promatranje i učenje za dobrobit okoliša", "Moje sutra" i "Da informacija bude prevencija ,a znanje ključ" sa iznosom od =60.000,00 kuna, sa 300 učenika
- kroz Prometne jedinice mladeži koje se provode u srpnju i kolovozu već tradicionalno u iznosu od =65.000,00 kuna, sa 40 učenika
- kroz Centar tehničke kulture obrazuje se godišnje oko 1.000 mladih grada Rijeke kroz razne programe sa ukupno =120.000,00 kn.

Iz navedenog se može zaključiti da Grad Rijeka kao jedinica lokalne samouprave putem sufinanciranja programa javnih potreba u sportu i tehničkoj kulturi doprinosi preventivi usmjerenoj k suzbijanju zlouporabe droga i drugih oblika ovisnosti. Standardi koji su pritom postavljeni često su na većoj razini nego u drugim sredinama te širi od obveza propisanih zakonima.

Omasovljenje bavljenjem sportom i tehničkom kulturom cilj je koji je naglašen aktima Grada Rijeke. Osmišljavanje daljnjih aktivnosti kroz ciljane programe treba biti cilj gradske uprave i ostalih zainteresiranih subjekata, poglavito krovnih udruga iz područja sporta i tehničke kulture – Riječkog športskog saveza i Zajednice tehničke kulture Rijeka kao i samih udruga.

Odjel je mišljenja da bi navedene aktivnosti trebala pratiti i državna uprava odnosno sva nadležna ministarstva kroz zadržavanje postojećih standarda a naročito povećanjem istih, što u praksi ne funkcionira na zadovoljavajući način. Ovdje treba istaknuti negativni "korak unazad" Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa koje je program izvođenja nastave tjelesnog odgoja u osnovnim školama smanjilo s 4 na 2 sata tjedno. Također treba istaknuti potrebu da nadležna tijela u zdravstvu RH poduzmu korake ka smanjenju cijene zdravstvenih pregleda kojima se dokazuje opća i posebna zdravstvena sposobnost osoba koje se bave djelatnošću sporta te tehničke kulture, što bitno opterećuje udruge koje obavljaju navedene djelatnosti, budući su trenutne cijene istih izrazito visoke, čime se posredno smanjuje broj osoba koje bi se inače bavile sportom i tehničkom kulturom.

Svi subjekti koji sudjeluju u provedbi djelatnosti iz područja sporta i tehničke kulture trebali bi dati svoj puni doprinos približavanju sporta i tehničke kulture svakom stanovniku Republike Hrvatske, čime bi se dao puni doprinos i suzbijanju ovisnosti modernog doba.

c) DJELATNOSTI ODJELA GRADSKE UPRAVE ZA ODGOJ I ŠKOLSTVO KOJE DOPRINOSU PREVENCIJI OVISNOSTI MEĐU DJECOM I MLADIMA U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA, OSNOVNIM I SREDNJIM ŠKOLAMA GRADA RIJEKE

Jedno od osnovnih polazišta za izradu Smjernica rada Odjela gradske uprave za odgoj i školstvo je održavanje ili poboljšavanje postojećih uvjeta za ostvarivanje odgoja i obrazovanja, s ciljem da se pedagoški i ostali standardi pojedinih djelatnosti povećaju iznad Državnog pedagoškog standarda.

Slijedeći prioritet Odjela gradske uprave za odgoj i školstvo odnosi se na održavanje postojećih uspješnih programa gradskih ustanova, te dinamičko uvođenje novih, sukladno potrebama korisnika. Djelatnost Odjela vezana je uz financiranje raznih programa odgoja i školstva. Odjel, između ostalog pruža potporu i pomoć ostvarivanju programa u funkciji odgoja i obrazovanja u obliku jednokratnih potpora za ostvarivanje raznih kraćih programa srednjoškolskim i osnovnoškolskim ustanovama, udrugama ili pojedincima. Grad Rijeka je osnivač ustanova: za odgoj i naobrazbu djece predškolske dobi (Dječji vrtić Rijeka, koja ima 28 podcentara), osnovnoškolske dobi (dvadeset i četiri osnovne škole) te djece i mladih od vrtićke do srednjoškolske dobi (Dom mladih Rijeka). Programi prevencije u ustanovama provode se u okviru redovnih programskih aktivnosti i/ili kao zasebna programska aktivnost.

Određujući se u načinu kako doprinijeti prevenciji u svojim ustanovama Odjel je polazio od određenih pretpostavki, koje ćemo ukratko navesti:

Prevencija i suzbijanje različitih oblika ovisnosti, kao i nasilja, u školi treba polaziti od njegovih uzroka i potrebe da se škola mijenja i postaje institucija okrenuta prema učenicima i njihovim potrebama. Za takve promjene središnju i ključnu ulogu imaju neposredni izvršitelji, a to su učitelji. Za uvođenje novih metoda rada i programa potrebno je stručno usavršavanje učitelja razredne ili predmetne nastave kroz razne seminare i radionice koje doprinose njihovom osnaživanju za uspješnije mijenjanje svakodnevne školske prakse u duhu suvremenih znanstvenih spoznaja o procesu učenja i poučavanja.

Atmosfera škole, i fizičko, ali i psihološko okruženje, način kako komuniciramo s djecom, kako se bavimo njihovim problemima, važan je generator neprihvatljivog ponašanja. Za to u školi nedostaje stručnog rada razvojno-pedagoške službe, jer većina škola tu službu nema ekipiranu.

Također, vrlo često škola nedovoljno posvećuje pažnju pitanjima komunikacije između učitelja i učenika, mnogi nastavnici nemaju dobro razvijene vještine komunikacije, odnosno učiteljske vještine, a to i te kako doprinosi širenju korištenja sredstava ovisnosti među mladima. Osjeća se potreba za dodatnom edukacijom i osposobljavanjem nastavnika za kvalitetnije provođenje preventivnih programa u školi.

U prevenciji ovisnosti potrebno je stvarati uvjete za zadovoljavanje potreba svih sudionika odgojno-obrazovnog procesa, povećanjem broja učenika koji vole školu kao i smanjenjem onih koji je doživljavaju mjestom frustracija. Samo tako se može ostvariti kvalitetna i stručna prevencija ovisnosti i nasilja.

Polazeći od navedenih pretpostavki Odjel je u 2003. godini sufinancirao i/ili podržavao programe za koje je procijenio da doprinose osnaživanju škola za uspješnije mijenjanje svakodnevne školske prakse, odnosno unapređivanjem odgojno-obrazovne prakse, i to:

- Programi za stručno usavršavanje učitelja, odgojitelja i stručnih suradnika:
  - Uvodne i napredne radionice programa "Korak po korak" za učitelje razredne nastave i odgojitelje/stručne suradnike u Dječjem vrtiću Rijeka,
  - Projekt - Čitanje i pisanje za kritičko mišljenje (RWCT) za učitelje predmetne nastave i odgojitelje/stručne suradnike u Dječjem vrtiću Rijeka,
  - Obrazovni projekt "Pravo u svakodnevi" za osnovne i srednje škole,
  - Projekt Samovrednovanje škola u funkciji unapređivanja kvalitete odgoja i obrazovanja (OŠ Brajda, OŠ Podmurvice, OŠ Vežica, Prva riječka hrvatska gimnazija, Medicinska škola u Rijeci i Elektroindustrijska i obrtnička škola Rijeka),
  - Projekt Kvalitetna škola – (OŠ Pehlin, OŠ Srdoči, OŠ Zamet, Medicinska škola u Rijeci i Prometna škola u Rijeci),
- Projekt: "Život bez ovisnosti - za zdraviju mladost" (nositelj projekta - Rotary club "Rijeka Sv. Vid"),
- Kreativne - stvaralačke radionice u školama prigodom obilježavanja Blagdana i značajnih datuma,
- Savjetovalište za roditelje djece predškolskog uzrasta u Dječjem vrtiću Rijeka,
- Programi u "Domu mladih" Rijeka,
- međunarodna i međugradska suradnja osnovnih i srednjih škola (posebice na zajedničkim projektima).

Procjenjujemo da smo na dobrom putu budući da prosvjetni djelatnici uključeni u ove programe navode da na ovakav način stečena znanja olakšavaju rad na prevenciji ovisnosti, nasilja i poremećaja u komunikaciji, dok posredni efekti primjene tih znanja u svakodnevnom radu eliminiraju probleme neuspjeha i disciplinske probleme s djecom.

Svi mi, kao roditelji ili pedagozi moramo stalno upozoravati da sloboda ne znači bijeg od odgovornosti. Problem nasilja i narkomanije ne rješava se kampanjama i zabranama. Postoje oštri kritičari moralističkog pristupa mladima i neučinkovitih kampanja (poput Športom protiv droge i Stop nasilju među mladima). S druge strane, stariji nemaju pravo bježati od odgovornosti i kritizirati mlade a ne dati im sadržaje u slobodnome vremenu.

Mladima se moraju osigurati uvjeti da oni sami budu kreatori promjena, a ne da im se govori kako će se zabavljati i prilagođavati promjenama ludog ritma Zapada. Mladi su željni avantura i to je posve normalno. Razumljiv je i njihov bijes kada se ljute na moraliziranja starijih. Sve nam je to jasno, ali do kada šutjeti na sveopću marginalizaciju položaja mladih, uz licemjerno pitanje: Što se to događa s mladima?

Dezorijentiranost mladeži samo je posljedica društvene neorganiziranosti i neselektivnoga preuzimanja vrijednosti tzv. razvijenoga svijeta.

Izvešće o zlouporabi opojnih droga i aktivnostima usmjerenim k prevenciji zlouporabe droga na području Grada Rijeke u 2003. godini te Izvešće o provođenju preventivnih programa za suzbijanje ovisnosti tijekom 2003. godine u odgojno-obrazovnim ustanovama Grada Rijeke i osvrtna suradnja s lokalnom samoupravom Poglavarstvo Grada Rijeke razmatralo je na sjednici održanoj 19. listopada 2004. godine. Zaključak Poglavarstva dostavlja se u prilogu.

**Predsjednik Poglavarstva
mr.sc. Vojko Obersnel, v.r.**